No. 42. Donderdag 20 October 1921. 21ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574; in Nederlandsch-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Medische voorlichting voor de Tropen.

Met belangstelling las ik onder bovenstaanden titel een korte mededeeling in het Koloniaal Weekblad „Oost en West" van 29 September j.l., waarin een verzoek om hulp werd gericht tot den Indischen geneesheer. Het is met volle bereidwilligheid, dat ik op dit verzoek wil ingaan en ik meen, dat er meerdere geneesheeren zullen zijn, die het leven en werken in de tropen uit eigen ervaring kennende, in kleinen of grooten kring een woord van opwekking willen doen hooren om de belangstelling en liefde voor onze mooie koloniën aan te wakkeren.

Zeer zeker is het een bedenkelijk verschijnsel voor Nederland en voor onze Koloniën, dat in den jongsten tijd de Nederlandsche jonge garde zoo weinig lust gevoelt om het nijpend tekort aan werkkrachten op ieder gebied in Nederlandsch-Indië aan te vullen. Nog onlangs heeft de dit jaar afgetreden Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië, Graaf van Limburg Stirum, met nadruk in een interview met een vertegenwoordiger van Aneta op dit ernstige feit gewezen en gesproken van „een allerbedenkelijkst teeken van onmacht, indien onze landgenooten en Nederlands beste zonen niet in staat of bereid bleken de toenemende behoefte aan werkkrachten in Indië aan te vullen en op peil te brengen, in het mooie land dat velen een prachtigen werkkring biedt, waar het leven in elk opzicht in de laatste jaren zooveel aantrekkelijker is geworden en waar de Nederlander trotsch kan zijn op wat zijn voorouders en tijdgenooten tot stand hebben gebracht".

Waar ik zelf in Nederlandsch Indië als officier van gezondheid zestien jaar heb vertoefd op Java en in de Buitenbezittingen, kan ik met eenige ervaring spreken van het leven aldaar, over mijn werkkring, over dien van andere geneesheeren, van ambtenaren, van particulieren die in de cultures, in den handel, op industrieel gebied, enz. een goed en interessant levensbestaan hebben gevonden.

Ik weet het, dat niet ieder waardeerde wat het land en het leven hem daar bood, maar ook weet ik, dat er zeer velen zijn en waren, die met voldoening daar gearbeid hebben en met gelukkige herinneringen terugdenken aan de vele jaren, waarin ze hun beste krachten gaven aan hun werk en aan het land dat hun lief was geworden.

Wat mijn eigen werkkring betreft, schreef ik in het „Nederlandsch Tijdschrift van Geneeskunde" van 16 Juli 1921 een opwekkend woord tot de jonge en a.s. Nederlandsche artsen, onder het opschrift:

Gelijk het water van den stroomenden vliet, gaan ook de dagen en nachten van ons leven heen, zonder ooit wêer te keeren.

Oostersche Spreuk.

„Ons mooi uitgebreid arbeidsveld in Ned.-Indië", waaruit ik het volgende hier aanhaal:

......„Van ons mooi Insulinde laat het zich zoo moeilijk vertellen. De indrukken, die in dat land en in onzen werkkring aldaar zich aan ons opdringen, zijn zoo subjectief, zoo afhankelijk van onze mentaliteit en ook van de omstandigheden waarin wij verkeeren door factoren als gezondheid, huiselijk geluk en zoo meer. Maar even waar is, dat in Indië maar al te vaak aan het tropische land en zijn klimaatsinvloeden geweten wordt, wat men hier aan de omstandigheden wijten zou. Begrijpelijk is het dat de jonge arts, de jonge ambtenaar, overgeplaatst uit zijn vrije studentenleven in de „koude maatschappij", zooals hij zich zoo gaarne uitdrukt, vreemd staat, moeilijkheden heeft in het meer ernstige maatschappelijke leven, dat zooveel meer stabiliteit van hem eischt, — ook dat zijn jonge vrouw, het vrije meisjesleven gewend, bij de ernstige plichten als huisvrouw, levensgezellin en moeder, vaak zucht voor den taak, die haar wel eens te zwaar lijkt, vooral wanneer ziekte of ander verdriet drukt. Maar in eigen land beschouwt men deze veranderingen in het gemoedsleven als vanzelf sprekend, in Indië echter wordt deze ommekeer in gevoelens en levensbeschouwing maar al te veel geweten aan den invloed van het land en het klimaat. Onvolkomenheden in levensgeluk en werkkring worden breed uitgemeten en onjuist geinterpreteerd, en de spreektrompet van de ontevredenen klinkt luider en wordt ook meer gehoord en maakt meer indruk dan het rustige geluid van hen, die met opgeheven hoofd de moeilijkheden willen en kunnen trotseeren en naast de zorgen die het leven en de arbeid geeft, ook de idealen zien, die zij voor zich zelven, voor eigen omgeving en voor het menschdom helpen verwezenlijken."

In het bovenstaande wees ik op een enkele factor, waarin land en klimaat beschuldigd worden op overdreven wijze en zoo is het volkomen juist wat „Oost en West" ons zegt, dat er een averechtsche en overdreven voorstelling bestaat, welke velen, in alle lagen van de maatschappij, zich gevormd hebben, hoe dan ook, van het Indische klimaat, van het ontstaan en den aard en de gevolgen van ziekten, welke onder de tropen heerschen. En zeer zeker kan de voorlichting van den Indischen geneesheer het beste meewerken om deze averechtsche begrippen te helpen bestrijden. Welnu dan, met volkomen zekerheid kunnen wij verklaren, dat de onderkenning van verschillende ziektegevallen en van de oorzaken van hun optreden, de individueele en algemeene voorbehoedende maatregelen, die genomen kunnen worden om ziekten te voorkomen de middelen die toegepast kunnen worden om bestaande ziekten te bestrijden en te genezen, dat in 't algemeen de vorderingen in de geneeskundige wetenschappen gedurende de laatste 25 jaren voor onzen Indischen Archipel in 't bijzonder zeer vele en zeer goede vruchten hebben afgeworpen. De ernstige tropische ziekten, die voorheen in Indië menigvuldig voorkwamen, zijn zonder eenigen twijfel belangrijk in aantal verminderd en hun bestrijdingswijze is zooveel verbeterd, dat de kans om ziek te worden voor den Europeaan in de tropen niet grooter genoemd kan worden dan in zijn eigen vaderland. Voeg daarbij het feit, dat de levenswijze, de voedingsmiddelen, het huiselijk interieur en zoovele zaken meer, die de daaglijksche levensomstandigheden raken, in hooge mate zijn verbeterd, dan zal men begrijpen, dat het niet noodig is het Indische leven nog met een donkeren bril te bekijken.

Nu wil ik ook even spreken over het begrip constitutie, en er op wijzen hoe vele leeken — en vooral waar er sprake is van meisjes of jonge vrouwen — meenen dat hun gestel niet geschikt zou zijn voor een leven in de tropen, een meening die vaak alleen gebaseerd is op gissingen of voortspruit uit een egoistisch standpunt van moeders of ouders om hun kind bij zich te houden, waardoor menig jonge man, die zelf wel lust gevoelen zou een werkkring in de tropen te aanvaarden, weerhouden wordt om naar Indië te gaan. Dat de al of niet lichamelijke geschiktheid voor een leven in Nederlandsch-Indië het best door een geneesheer beoordeeld wordt en het allerbest door een geneesheer, die de tropen uit eigen ervaring kent, zoo noodig in gedachtenwisseling met den huisdokter, die op de hoogte is van mogelijk voorafgaande ziekten en van de constitutie van deze(n) persoon, behoeft geen nader betoog. Nu bestaat er bij de Regeering reeds een keuringsraad welke jongelieden, die van regee-

Feuilleton.

Indië

in den spiegel van den Oceaan.

Beeld van Rust, Lijn en Kleur

door P. J. ZÜRCHER Jr.

VII.

„Bandjir! De aarde dreunt, de lucht perst saâm, het ademhalen wordt moeilijk, de ooren suizen, alsof alle geluid zich oploste in één klank, dien men zou beschrijven als 'n reusachtige R, wanneer er beschrijving van dien klank mogelijk was."

Multatuli. Wijs mij de plaats, waar ik gezaaid heb:

En het water bruist aan in beangstigenden donder. Van de bergen komt het aangesneld in woesten drang, schuimend en kolkend, onstuimig dringend, volgend het spoor van den weg, die de zijne is. De uitgedroogde beddingen der rivieren vullen zich, wachten in geduldig toezien naar dat spel van zilverpareling en schuimgespat, van onbeheerschten hartstocht en bruis-geweld, haar uur. Haar al-oude wijsheid kent het en weet, dat dit spel, zoo wild ingezet, gevaar moet brengen. Zij kent den banjir, die hierin zijn oorsprong vindt en zij weet ook, héél zeker, dat dit komen zal. Want de toevloed van het water is te sterk. De natuur lijkt hier — op deze plek — te overdadig. Ziet, onverpoosd snelt het aan in onmetelijke hoeveelheid en de rivier is tot haar boorden reeds gevuld. En toch, het water stijgt, stijgt......

Nu treedt het buiten de oevers en de eerste strooken van het lage land worden overspoeld. De banjir......

Allerwegen wordt in desa en kampong de tontong nu geslagen. Somber klinkt zij door de desa, angstig. De kali banjirt en het desavolk loopt te hoop. Het is angstig, want het kent de kracht van het water, dat niet te stuiten is. Reeds bracht het volk, alle geslachten door, zijn offers aan menschenlevens, vee, have en goed. En 't goede landvolk is daaraan gehecht, niet minder dan wij. Het sobere leven in de desa voelt zich niet minder dan het leven-van-weelde van den met aardsche goederen rijkelijk bedeelden. Leven is leven; het *is* er en het wil *blijven*. En ook de schamele bezitting is hem lief, wijl zijn leven daarin geboortig was.

Nu zijn die beide in gevaar......

Het water bruist aan in groote snelheid; het raast over de velden in dollen wedloop en snelt op zijn buit toe, die zich gemakkelijk achterhalen laat.

In de rivier voert het zijn waan ten top. Brugpijlers knappen af als glas, groote steenklompen worden omgekanteld en voortgestuwd. De toomelooze kracht van het water staat voor niets.

En op de velden ontwortelt het boomen en sleurt die mede in het tot een gezwollen stroom geworden hemelwater, dat alles, waarover het heen schuurt, met den grond gelijk maakt. De banjir overrompelt de desa, hij doet ze geweld aan op de meest hartverscheurende wijze, ontziet niemand en niets. Soms komt hij in den nacht, als de donkere wade van het tropen-duister de desa reeds heeft toegedekt en

ringswege een opleiding ontvangen, voor een betrekking bij het Gouvernement in Nederlandsch-Indië, aan een lichamelijk onderzoek onderwerpt, ook de ambtenaren vóórdat zij definitief benoemd worden; ook de groote maatschappijen, handelslichamen, enz., vragen voordat zij tot aannemen van personen overgaan, een geneeskundige verklaring omtrent hun geschiktheid voor een werkkring in de tropen en ook de meeste particulieren, die op eigen kosten naar Indië gaan, zullen wel zoo verstandig zijn eerst medisch advies te vragen.

Maar — en hier wil ik juist met nadruk op wijzen — ik ben er van overtuigd, dat er zoo velen zijn, die zich nog laten weerhouden een betrekking in ons mooi Insulinde te ambieeren, uit hoofde van hun gezondheid, uit overdreven en averechtsche begrippen omtrent de toestanden aldaar. Hen zou ik willen toeroepen: gaat niet af alleen op links en rechts gehouden uitspraken, laat u voorlichten, eerlijk en ernstig, door medici die bevoegd zijn omtrent uw lichamelijke geschiktheid een oordeel te vellen en door andere personen die mede omtrent het leven en den werkkring in de tropen door eigen aanschouwen tot oordeelen in staat zijn. Overweegt het pro en contra en ik hoop, dat de oud-Hollandsche kracht en ondernemingsgeest velen zal bezielen om mee te helpen ons Indië waardig te doen zijn.

Van groot belang zou ik het achten, wanneer aan het informatiebureau van de Vereeniging „Oost en West" tevens voorlichting op geneeskundig gebied zou kunnen worden verstrekt. Misschien zou het bezwaarlijk zijn aan dit bureau een geneesheer te verbinden, die vaste zittingsuren hield, maar een stap in de goede richting zou het zijn, indien deze Vereeniging zich in verbinding stelde met de Indische geneesheeren, met het verzoek of zij bereid zijn voorlichtingen te verstrekken. Een vast spreekuur zou door deze geneesheeren voor dit doel gehouden kunnen worden en het informatiebureau zou kunnen meewerken om bij ouders en voogden, die voor hun kinderen voorlichting vragen of personen, die voor zichzelf een werkkring in de tropen zoeken, met nadruk de aandacht te vestigen op deze medische voorlichting.

Wanneer wij geneesheeren, op deze en andere wijzen — b.v. door het bijbrengen van meerdere kennis omtrent tropische hygiëne, omtrent de persoonlijke maatregelen die te nemen zijn om verschillende ziekten in de tropen te voorkomen — meewerken om de belangstelling in onze koloniën te verhoogen en ook de beste zonen en dochters van Nederland opwekken om hun werkkrachten en kennis in dienst te stellen van land en volk in onzen Indischen Archipel, zullen wij Groot Nederland een ernstigen en noodzakelijken dienst bewijzen.

's-Gravenhage, October 1921.

G. VAN GENDEREN STORT,
Arts.

Kromo en Sarinah met hun kroost te rusten zijn. Dan komt voor velen de verkilling van den dood, plots en nauw geweten, en als des and'ren daags de zon aan den hemel klimt, zacht en lieflijk, als een beeld van vrede, dan belicht zij daar beneden een tooneel van de meest aangrijpende ontreddering. En al haar schatten aan schoonheid en goud en vruchtbaarheid zijn dan niet in staat vertroosting te bieden voor het ontzaglijke leed, waaraan de nacht, die den banjir heeft doorgelaten, schuld draagt.

De Inlander kent den banjir van eeuwen en hij vreest dezen erger dan het roofdier, dat rondsluipt in de desa en somtijds een slachtoffer maakt. Voor den banjir is hij doodsbenauwd. Nochtans legt hij zich zorgeloos ter ruste en luistert hij naar die vreemde suizing in de verte in den nacht, die den banjir aankondigt. Hij leent het oor, hij wéét, nochtans begrijpt hij vaak niet. En zijn kinderlijke ziel zal zich ontsluiten voor de beelden die oprijzen voor zijn geest, beelden uit zijn wereld van sproken, totdat de slaap over hem komt, terwijl de banjir toch nadert.

Doch niet steeds heerscht het schrikbewind van den banjir op de bovengeschetste wijze. Gelukkig is hij uitzondering, zij 't ook eene meermalen voorkomende. Regel is de enorme waterval, met als gevolg de sterk gezwollen stroom, waarin het water dringend en vechtend, bruisend en kolkend voortjaagt in zijn onstuimigen aftocht naar de zee, waarin het zich stort, moede van den langen tocht en waar het zich tot een eindweegs buiten de kust nog in geel-bruine kleur tegen de groene tint van het zilte nat afteekent, dat het onmiddellijk, als zijn meerdere, zijn onverbiddelijken wil oplegt en het tot rust brengt. Nu zwijgt de toornende stem van de ziedende rivier, overstemd door het branding-gebruis van de zee, die tot haar spreekt. Zij is moede, want heel den langen tocht heeft haar stem in niet onderbroken gebulder zich doen hooren. Langs hare boorden, die wisten, dat er de Dood langs raasde, heeft zij allen het zwijgen opgelegd. Het landvolk, dat haar vreesde, ontweek haar zwijgzaam in eerbied en boomen en planten aan hare oevers stonden roerloos, in stille berusting. De enkele, die het waagde op zijn grondgebied den woedenden stroom te dicht te naderen, ontging de straf niet. Hij werd ontworteld en medegesleurd door de titanische kracht van den watergang, dreef af in den stroom naar zee, in voortdurende botsing met groote steenklompen, tegen welke hij in stukken sloeg om zoo, in suizelende vaart, bij stroomversnellingen tusschen brugpijlers door, ten leste in zee te worden gestort.

De ijzeren bruggen op haar hooge, dunne pijlers, zijn in voortdurende trilling, door den sterken drang van het water, dat er langs geperst wordt in niet te omvademen hoeveelheid. De desaman waagt zich slechts op een veilig beschutte plek aan den oever, waar de zuiging van het water hem niet meer deren kan, in de rivier, om zich daar, volgens landsgewoonte, te baden of er zijn baadje en sarong te wasschen. Overigens ontwijkt hij haar uit diep ontzag en ook, wijl zijn gemoed zeer ontvankelijk is voor zachte aanraking. Ruwheid schrikt hem af; het ligt niet in zijn aard om ruw te zijn en hij komt onmiddellijk onder den indruk van een barsch optreden, wanneer anderen, ook de rivier, zich zulks jegens hem veroorloven. Dan is hij stil en gelaten als een kind, dat men onvriendelijk toespreekt.

(Wordt vervolgd).

Militaire exploratie van Nederlandsch-Nieuw-Guinea.

1907—1915.

Nos armées ont aussi travaillé pour la civilisation!

J. Ambert.

(Slot.)

Na een onderbreking van ettelijke jaren, als gevolg van het uitbreken van den onzaligen wereldoorlog, gedurende welke alle verder exploratiewerk werd stop gezet, wendde zich in den loop van het jaar 1919 het Indisch Comité voor Wetenschappelijke Onderzoekingen tot de Regeering met het verzoek om eene subsidie teneinde daardoor in staat te zijn wederom eenen grooten wetenschappelijken onderzoekingstocht te ondernemen naar Centraal Noord-Nieuw-Guinea, alwaar nog veel te openbaren valt omtrent het uitgestrekte stroomgebied der Mamberamo en het hoogland aan den noordelijken voet van het Centraal gebergte. Nadat de gevraagde geldelijke steun was toegestaan, werd aan het legerbestuur opgedragen aan het comité alle verdere hulp bij de voorbereiding der expeditie te verleenen. Het comité was van meening, dat een militaire vóór-expeditie zou noodig zijn alvorens de wetenschappelijke onderzoekers hun arbeid zouden aanvangen.

Het comité wenschte een onderzoek van het bergland ten Z. van den Idenburgrivier met als einddoel het Sneeuwgebergte.

De Mamberamo R. en de Idenburg R. waren reeds in kaart gebracht en ook land en volk waren voorloopig voldoende beschreven. Een patrouille van het militaire exploratie-detachement, onder bevel van den Luit. t. z. Doorman, was er in geslaagd een bergtop van 3800 M. hoogte te beklimmen, gelegen op ± 30 K.M. ten Z. van de Idenburg R., waar deze in het Z. van de Meervlakte stroomt, op ongeveer 80 K.M. van het Sneeuwgebergte verwijderd.

Van dien hoogen top zag Doorman in Z. richting een hooggebergte, waarin een dal met eene vermoedelijk naar de Van der Willigen R. stroomende rivier. Tegen de hellingen in het dal werden vele woningen gezien, waaruit rook opsteeg. Eerst na het bereiken van dit onbekende en bewoonde dal zouden de mannen der wetenschap komen om alles gereed te vinden voor hunne werkzaamheden.

De kapitein van den Generalen Staf A. J. A. van Overeem, werd aangewezen om als commandant van het voorbereidingsdetachement op te treden, waarop het Indisch Comité aan dezen officier ook de leiding van de wetenschappelijke expeditie toevertrouwde. Het detachement zou bestaan uit 2 officieren en 5 brigades infanterie, zoomede officieren en minderen van de militaire administratie, van den geneeskundigen dienst, van de genie, inlandsche verkenners, 150 inl. gestraften en twee motorbooten.

Voor het Indisch Comité gingen van den aanvang af met de expeditie mede de kapitein-luitenant t. z. Kremer en de controleur Jongejans, met 115 Dajaksche roeiers en prauwenmakers met 10 prauwen van Boeloengan.

Den 15en Januari 1920 vertrok het grootste deel der expeditie op twee stoomers van de gouvernements marine uit Soerabaja. Den 2en Februari stoomde men den Mamberamomond binnen. De Mamberamo is de grootste rivier in ons deel van het eiland en van uit zee slechts over een geringen afstand — tot Harikeiland, 24 K.M. — voor zeeschepen bevaarbaar. Na aankomst van alle personeel dat bestemd was om bij de voorbereiding van de wetenschappelijke expeditie werkzaam te zijn, bestond het in het Mamberamogebied aanwezige personeel uit: kapitein van Overeem, kapitein-luitenant t. z. Kremer, kapitein van Arkel, luitenant Drost, officieren van gez. Bijlmer en Ten Haaf, luitenant mil. adm. Kooy, controleur B.B. Jongejans, 106 man van de infanterie, 1 Inl. leerling-verkenner, 1 soldaat-schrijver, 6 man van den Geneesk. Dienst, 6 man van de Gouv. Marine, 114 Dajaks, 171 gestraften, totaal 413 man verplegingssterkte. Dr. Lam, botanicus en Jhr. van Heurn, zoöloog, met 4 mantri's van 's lands plantentuin, kwamen 13 Juni zich bij de expeditie vervoegen. Een draadlooze installatie werd op 5 September opgericht, waardoor men berichten kon opvangen uit de Torrestraat, Hongkong, Manilla en Ambon.

Den 5en December waren allen te Prauwenbivak vereenigd, waarmede het eerste gedeelte van de wetenschappelijke expeditie was afgeloopen.

Kapitein van Overeem verzocht de leiding van de expeditie en het commando over het detachement te mogen overgeven, waarop gunstig werd beschikt. Als leider zou de kapitein-luitenant ter zee Kremer optreden, terwijl kapitein van Arkel het detachementscommando overnam.

Op 11 Februari vertrokken kapitein Overeem en eenige leden van den staf der expeditie naar Ambon. Sedert is beslist dat de expeditie zal worden voortgezet. De allerlaatste berichten (30 Sept. 1921) betreffende de expeditie waren niet bepaald gunstig. In totaal zijn al veertien leden van de expeditie gestorven, w.o. één door zelfmoord, een door verdrinken en één die door pijlschoten werd gedood. De overige sterfgevallen zijn meestal te wijten aan zwartwaterkoorts. Door menigeen wordt betwijfeld of het doel, het bereiken van den Wilhelminatop de groote financieele en menschenoffers waard is. Ziehier een wanklank die te denken geeft!

Intusschen is door de Regeering de toezending van 150 dwangarbeiders en twee officieren toegezegd, mits de expeditie ultimo Januari 1922 is afgeloopen. Hopen wij van harte, dat de expeditie ten slotte haar doel zal bereiken. [1])

Bij alle waardeering van het Verslag, waarvan wij meenen blijk te hebben gegeven, moet ons bij het eindigen van onze bespreking de verzuchting van het hart: *hoe gering is ten slotte nog onze kennis van het land!*, een verzuchting, ook reeds geslaakt door Dr. E. B. Kielstra in zijn artikel over Nieuw-Guinea in „Onze Eeuw" van November 1914 [2]). Dit is geen wonder en het minst behoeven wij ons daar over ongerust te maken. Alleen moet het ons streven blijven om met het exploratiewerk zonder ophouden voort te gaan. Het werk is na een rusttijd van 5 jaren, tengevolge van den wereldoorlog, zooals wij boven gezien hebben, weder met lust, ambitie en groote voortvarendheid hervat.

Wat wij verder in het lijvige Verslag aantreffen is, hoe interessant ook, voor geen uitvoerige bespreking in het „Koloniaal Weekblad" geschikt.

Immers, over het „stelsel van exploreeren en leiding", hoofdstuk IV, over „Uitrusting en verpleging van de exploratie-detachementen", hoofdstuk V, valt moeilijk in een kort bestek in beschouwingen te treden. Toch zullen natuurlijk geen bepaalde voorschriften voor de toekomstige militaire exploreurs gegeven kunnen worden.

De omstandigheden, waaronder zij hun moeilijk werk hebben te verrichten, zijn zoo veranderlijk, dat het aan hun inzicht en initiatief zal moeten worden overgelaten om zich telkens los te maken van gegeven voorschriften, al zijn die ook gebaseerd op vroeger verkregen en als juist bevonden uitkomsten.

Het Verslag bevat talrijke gegevens van heterogenen aard, waartusschen dus weinig samenhang bestaat.

Nogmaals, het geheel moet ons tot groote bescheidenheid stemmen ten aanzien van onze kennis van het onmetelijke gebied van Nieuw-Guinea, dat ons toebehoort.

Ethnografisch zal nog zeer veel moeten worden onderzocht en dan door mannen, die met dergelijk wetenschappelijk onderzoek vertrouwd zijn. Wij rekenen hiertoe onze zendelingen en missionarissen. Zij zijn het in de eerste plaats, die met onverflauwden ijver voortgaan om de inheemsche bevolking, hun taal, adat en gebruiken te bestudeeren, vol bewonderenswaardige zelfopoffering en toewijding. Kranige mannen, aan wien het vaderland groote verplichtingen heeft. Zonder opzien te baren, in stilte, verrichten zij pionierswerk, dat wij niet hoog genoeg kunnen waardeeren.

Hetgeen wij in het Verslag bijeen vinden omtrent de bevolking [3]) (Hoofdstuk XI, bldz. 220—346) is reeds van dien aard, dat geen bestuursambtenaar, wiens werkkring in Nieuw-Guinea ligt, het ongelezen mag laten.

A. R. v. O.

---

[1]) Zie voor nadere bijzonderheden het Ind. Militair Tijdschrift. Maandelijksche uitgave van de Indische Krijgskundige Vereeniging, onder redactie van D. Boeye, kapitein van den Generalen Staf. 52e jaargang, 1921, No. 7. „De wetenschappelijke expeditie naar Nieuw-Guinea", bldz. 27 en v.v.

[2]) „In den uitersten Oosthoek van onzen Indischen Archipel strekt zich een eiland uit, dat gerekend wordt twintig maal zoo groot als Nederland of 5 maal zoo groot als Java te zijn......" Het ons toebehoorend gedeelte bedraagt 12 maal Nederland of 3 maal Java, zie noot boven. Met betrekking dus tot zulk een uitgestrektheid zie: „Onze Eeuw", bldz. 205, t. a. p.

[3]) De totale sterkte der bevolking wordt ruw geschat op 180.000 zielen, d .i. een dichtheid van 9 zielen per pl.m. 20 K.M². (bldz. 240).

Voor zoover betreft den tocht van kapitein Franssen Herderschee, verwijzen wij naar het mooie boekje van Prof. Dr. A. Pulle, *„Naar het Sneeuwgebergte van Nieuw-Guinea met de derde Nederlandsche expeditie"*, 32 illustraties. Mij. voor Goede en Goedkoope Lectuur, Utrechtsche dwarsstraat 13, Amsterdam.

Volkslectuur in Indië.

De Commissie in Ned.-Indië, welke zich ten doel stelt deze belangrijke aangelegenheid te behartigen, zendt ons eenige bescheiden toe, op haar werkzaamheden betrekking hebbende. Met belangstelling zullen onze leden van onderstaand overzicht kennis nemen, terwijl hierbij tevens wordt bekend gemaakt, dat op de leeszaal (Heulstraat 17) o.m. voorhanden is een catalogus met prijsopgave der bij de Commissie voornoemd verkrijgbare boekwerkjes. Inzonderheid wordt de aandacht gevestigd op de in dien catalogus vermelde handleidingen ten dienste van ambtenaren in Ned.-Indië, Maleischen tekst, bijgewerkt tot heden (rubriek III).

De Commissie voor de Volkslectuur had gedurende de jaren 1913 tot en met 1920 onder rechtstreeksch beheer:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Inlandsche Volksbibliotheken	651	675	707	710	772	966	1388	1616
Nederlandsche Volksbibliotheken	—	—	—	—	100	105	106	127

en voorzag bovendien gedurende dat tijdperk de ondervolgende bibliotheken van boeken:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Kazernebibliotheken	—	—	—	—	103	107	107	114
Marinebibliotheken	—	—	—	25	25	25	25	25
Bibliotheken bij de Gewapende Politie	—	—	—	—	330	330	330	330
Hospitaalbibliotheken	—	—	27	27	27	27	27	27
Bibliotheken aan ziekeninrichtingen	—	—	—	4	6	6	6	8
Particuliere bibliotheken	2	3	5	6	11	16	19	31
Totaal	2	3	32	62	502	511	514	535

Het aantal uitleeningen van de onder rechtstreeksch beheer staande Inlandsche volksbibliotheken bedroeg:

Taal.	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1919
Maleisch	—	10132	14809	18533	25297	29063	100652	174668
Javaansch	—	166511	156107	226045	294810	281470	494787	588139
Soendaneesch	—	29571	45546	38148	86593	92428	111916	165839
Madoereesch	—	—	—	—	—	4736	6569	13903
Totaal	—	206214	216462	282726	406700	407697	713924	942549

Van de Commissie voor de Volkslectuur verschenen de volgende verschillende uitgaven:

Taal.	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Totaal
Maleisch	1	3	4	1	2	3	16	14	34	44	122
Javaansch	19	26	28	10	3	14	30	5	18	25	178
Soendaneesch	15	12	6	13	9	3	9	1	11	9	88
Madoereesch	1	—	7	1	4	2	—	4	3	11	33
Totaal	36	41	45	25	18	22	55	24	66	89	421

Terwijl bovendien van deze boeken werden herdrukt in het:

Taal.	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Totaal
Maleisch	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15	16
Javaansch	—	—	—	1	1	4	8	—	3	1	18
Soendaneesch	—	—	—	—	1	1	1	1	2	4	10
Madoereesch	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	—	—	—	1	2	5	9	1	6	20	44

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Winstaandeel voor de Inlandsche bevolking.

De Eur. bladen hebben den laatsten tijd herhaaldelijk hunne afkeuring uitgesproken over het denkbeeld van mr. Fock, om een winstaandeel uit de industrieele ondernemingen aan de Inlandsche kampongs en dessa's uit te keeren, om daarmee werken van openbaar nut in de Inlandsche gemeenten te stichten. Zij vinden het denkbeeld o.a. onbillijk en onrechtvaardig ten opzichte van de ondernemingen. Ook de *Sum. Post* gevoelt, ofschoon wegens andere redenen, niets voor het denkbeeld.

De Inlandsche gemeenten — aldus het blad — moeten in hare behoeften voorzien door de samenwerking en de belastingopbrengst van de bewoners en de verdere ontwikkeling van deze gemeenten mag niet afhankelijk worden gesteld van den bloei of achteruitgang van Europeesche cultures.

Ook het uitkeeren van individueele winstaandeelen heeft niet onze sympathie, omdat het winstaandeel — dat men nolens volens ook in kwade jaren zou hebben uit te betalen — geen winstaandeel is, doch een zuivere gratificatie. Intusschen wordt het beoogde doel ook met gratificatiën niet bereikt, daar de Inlander van stonde aan zal meenen, dat die gratificatie een uitkeering is waarop hij eenmaal in 't jaar recht heeft; hij legt geen verband tusschen die jaarlijksche uitkeering en zijn eigen arbeidspraestatie.

Om deze redenen zijn wij voorstanders van een minimum arbeidsloon voor de verschillende werkzaamheden in den dienst der Europeesche cultuurnijverheid, met toekenning van premiën voor meerderen gepraesteerden arbeid dan waarop het minimum loon is berekend.

Ten slotte zegt de *Sum. Post*: Op die wijze zou dan wel geen verkeerde band worden gelegd tusschen de Europeesche cultuurnijverheid en de ontwikkeling van de dessa of kampong, doch de sociale werkzaamheid der regeering zou afhankelijk worden van de bijdragen der cultuurmaatschappijen. Ook dit is niet de goede weg. Het eenige verband tusschen overheidstaak en particuliere nijverheid van welken aard ook, mag slechts worden gevonden in het algemeen belastingstelsel. Alle rechtstreeksche relatie tusschen bedrijfsuitkomst van particuliere ondernemingen en de Inlandsche gemeenten of een bepaalden tak van gouvernementsdienst, moest worden vermeden. Reeds thans is er op Java in die suikerstreken een veel te innig contact tusschen de onderneming, die de gronden van de Inlandsche bevolking moet inhuren en het dessabestuur, dat daarbij als bemiddelaar optreedt. Daar-

uit kan een onrechtmatige macht der onderneming over de dessa ontstaan. De fiscus, en deze alleen, zorge voor het aandeel, dat den algemeenen staatsdienst toekomt uit de opbrengst der particuliere bedrijven. En de regeling van het arbeidsloon blijve eene quaestie tusschen werkgever en werknemer.

Bescherming van eigendom.

Soemirat betoogt in de *Deli Crt.*, dat de groote vloek van het dessaleven de onveiligheid van bezit is.

Ongeveer een tiende der bevolking leeft geheel of in mindere mate ten koste van de anderen. Geen vrucht te velde is veilig, geen stuk vee of het kan steeds worden gestolen. Er bestaat op vele plaatsen een boeventerrorisme. Wie iets aanbrengt, is verloren; wie niet afschuift of er zich niet bij neerlegt, is nagenoeg een kind des doods. Niemand durft persoonlijk iets tegen het gespuis ondernemen; een gezonde volkswoede ziet men slechts zeer zelden. Jaren geleden heeft schrijver het bijgewoond, dat een dief betrapt op het sarong stelen, door de verwoede dessavrouwen werd gegrepen, in een padiblok geworpen en letterlijk tot moes gestampt. De Javaan, die een zeer brandbaar huis bewoont, is weerloos tegenover brandstichting.

De dessapolitie durft tegen de boeven niets, de meeste hoofden al zeer weinig, vooral omdat in den tegenwoordigen tijd het gezag zeer is gedaald. Want de Javaan is momenteel nog slechts op autocratische wijze te besturen, hetgeen tevens in zijne historische lijn ligt. Toen dan ook onze Regeering te Westersch mild werd, traden de boeven zoo ongelooflijk onbeschaamd op, dat zelfs onze obi- en suikerrietcultuur onmogelijk bleek. Daarop kwamen patrouilles van militairen en nu hebben we voor het euvel de veldpolitie, die voor het groote gebied onvoldoende is.

Het kwaad heeft altijd bestaan en is diep ingevreten. Men ga maar eens in de binnenlanden van Java aan kleinen landbouw doen. Alles wordt gestolen: de djagoeng te velde, de ananassen, de pisang, alle vruchten, de koffie-bibit, de kippen. De waakhonden worden vergiftigd. Klachten bij den assistent-resident helpen niets; iedereen kent de roovers, niemand durft ze aan. Het is streng verboden de roovers des nachts bij hunne diefstallen met hagel te beschieten. Allen hebben vlijmscherpe goloks; ze vangen is zelfmoord. Schr. bewondert den Javaan, die instinctmatig toch betrekkelijk nog veel plant. Men mag niet spreken van lafhartigheid tegenover die boeven. De Javaan is te weerloos.

In den Volksraad is door een geacht lid een stevige speech gehouden voor onderwijs, dat ongeveer geacht werd het eenig zaligmakende middel tot welvaart te zijn. Raden Kamil zeide o.a.: „Wij, Javanen, moeten geld, veel geld verdienen." Dat willen wij Nederlanders, ook. Maar om geld te verdienen kunnen de Inlanders niet allemaal tegelijk hoogere gouvernements-ambtenaren worden. Behoudens de noodige wetenschap, op scholen verkrijgbaar, is vooruitgang, slechts mogelijk bij aanhoudende vlijt en doorzicht.

Waarom kan men ook niet geld verdienen door met vlijt en verstand landbouw te drijven? Volgens schrijvers meening is de grootst mogelijke veiligheid van bezit, de noodzakelijkste zaak voor den Inlander. Eerst dan komt pas het onderwijs als volksbelang.

Evenals in alle jonge landen wordt van onderwijs in Indië veel te veel verwacht. De doorslag wordt niet gegeven door wetenschap, doch door karaktereigenschappen, die ten goede voeren en welke de basis zijn van elke hoogere ontwikkeling en welvaart. Door gebrek aan veiligheid is Paraguay nog steeds, ondanks vruchtbaarheid en metaalrijkdom, het achterlijke volk tot woonplaats, dat er nu leeft. Indien de veiligheid van bezit in de binnenlanden niet door zeer strenge, autocratische maatregelen verzekerd wordt, leeft de Inlander hier op dezelfde wijze als de Paraguaan, en is elke intensieve vooruitgang onmogelijk.

Professor Hata bij de pateklijders.

Men heeft te Pandeglang prof. Hata, een der leden van het congres van *The Far Eastern Association of tropical medicine*, de met salversan bij patek (framboesia) lijders bereikte resultaten laten zien. Het *Bat. Nwsbl.* schrijft daarvan o.a.: Eerst werden de nieuwe patiënten bekeken. De diagnose leverde bij zoo'n overvloed van specialisten geen moeilijkheden op; die was trouwens tevoren al gesteld door dokter Hamimzar en...... door de bevolking zelf. Want de bevolking wist steeds met juistheid te zeggen wat „patek" (framboesia) was en wat niet. Toen kwamen de reeds behandelden aan de beurt. De Indische arts had ze in groepen opgesteld met telkens één dag verschil sedert de inspuiting. De eerste groep was den vorigen dag ingespoten. De zweren waren aan het verschrompelen en de pijn was meestal verdwenen. Duidelijk was het snelle verloop van het genezingsproces te zien. De groepen liepen tot tien dagen, maar boven de week waren zij allen voor het leekenoog weer geheel gaaf. Eén man, die enkele dagen te voren niet had kunnen loopen door pijnlijke zweren onder de voeten, stampte nu voor het gezelschap op den grond en sprong rond ten bewijze, dat hij geen pijn meer voelde. Wij konden ons eigenlijk niet voorstellen, dat al die menschen ziek waren geweest als die droevige verzameling leed, die wij het eerst gezien hadden.

Professor Hata nam met de grootste belangstelling kennis van alle bijzonderheden; het ontbrak hem niet aan toelichting. En telkens werd den menschen beduid: Dat is nu de man, die deze wonderlijke obat uitgevonden heeft!

Zuster van Veen presenteerde, bijgestaan door de Inlandsche leerling-verpleegsters, koffie, sandwiches en koele dranken aan de gasten. De gamelan, die naar inheemsch gebruik, reeds bij de aankomst van de gasten geklonken had, vond bij de vreemdelingen veel belangstelling.

Na den eersten rondgang verzamelden allen zich in het paviljoen van zuster van Veen en had de eigenlijke huldiging plaats van Hata. Een oude man, die van framboesia genezen was, zong een in het Maleisch gestelde redevoering voor den geleerde, waarin hem de dank van de genezen lijders werd gebracht. De zangerige, bevende stem van den oude, die door de wetenschap van den man daar voor hem het levensgeluk hervonden had, was werkelijk ontroerend en alle aanwezigen zullen de herinnering daaraan wel lang bewaren.

Vervolgens zong een koor van schoolmeisjes een loflied, waarna de regent van Padeglang uit naam van de bevolking prof. Hata toesprak. Hij wees er op, hoe door de uitvinding van het salversan talloozen als nuttige leden aan de maatschappij zijn teruggegeven, die tevoren slechts konden bedelen en tot last van anderen waren. Ook dankte hij het gouvernement, dat dit kostelijke geneesmiddel onder het bereik der genezingzoekenden had gebracht. Dr. de Vogel bracht al deze redevoeringen in het Duitsch over.

Prof. Hata dankte den regent voor de ontvangst en zeide het zeer te betreuren, dat zijn bevolking zoo van die vreeselijke ziekte had te lijden. Maar hij was verheugd, dat het geneesmiddel, dat prof. Ehrlich uitgevonden had, zulk een verlichting bracht en hij was er van overtuigd, dat was Ehrlich nog in leven, het hem in de eerste plaats met vreugde zou hebben vervuld.

Het schoonste oogenblik van den dag was, toen de gehuldigde Hata alle eer terugwees en overdroeg aan de nagedachtenis van zijn gestorven grooten leermeester.

Na het overige gedeelte van het ziekenhuis bezichtigd te hebben, trokken de gasten naar de Keboepaten om bij den regent de rijsttafel te gebruiken, waarna de terugtocht aanvaard werd.

De berichtgeving uit Indië.

De *Java-Bode* — van 16 Aug. — neemt in groote trekken een artikel over van *De Telegraaf* onder het hoofd: De toekomst van Indië, waaruit blijkt, dat ook de Nederlandsche publieke meening ervan overtuigd is, dat het onzinnig opdrijven van de be-

tingen in Indië een ware débâcle zal veroorzaken.

Naar aanleiding van dit artikel wijst de *Java-Bode* met waardeering er op, dat de groote Nederlandsche bladen eindelijk ingezien hebben, dat zij Indië tot voor kort stiefmoederlijk „behandeld" hebben. Hierin is verandering gekomen; de berichtgeving uit Indië is met speciale Aneta-diensten uitgebreid en het belangrijkste Indische nieuws wordt dagelijks overgekabeld, zeer ten gerieve van het Nederlandsche krantenlezend publiek èn in het belang van Indië zelf. Verder hebben de groote bladen Indische medewerkers aangesteld, die bevoegd zijn een oordeel over Indië uit te spreken. De medewerker, waarop de Telegraaf de hand heeft weten te leggen, heeft, blijkens bovenvermeld artikel, een juisten kijk op de zaken.

Het overcompleet aan civiel-ingenieurs bij de S.S.

Het *Nws. v. d. D. v. N.-I.* — dd. 17 Aug. — vernam, dat er thans niet alleen geen gebrek is aan civiel ingenieurs bij de Staatsspoorwegen, maar dat men zelfs niet weet wat men met alle nieuw-aangekomenen beginnen moet.

Al jaren geleden heeft men aan groote uitbreidingen bij de S.S. gedacht, en daarvoor is natuurlijk personeel noodig. Intusschen is reeds veel tijd verstreken, zoodat, toen de resultaten van de werving in Europa, in Indië merkbaar werden, de zonderlinge economische toestand, dien wij thans mede maken — duurte en goedkoopte! — ook zijn invloed had doen gelden op het staatsbedrijf.

Van 200 K.M. nieuwen aanleg per jaar komt voorloopig niets. Daarentegen hoort men den laatsten tijd niet anders dan van stopzetten of „even gaande houden" van onder handen zijnde werken. Maar de stroom — vooral van civiel ingenieurs — bleef vloeien en door bijzonderen aanvoer langs verschillende vroeger ongekende kanalen, werd hij tot een bandjir.

Bedroeg het verloop de laatste jaren ongeveer 10 pCt. per jaar, in 1921 verliet geen enkel civiel ingenieur den dienst. Integendeel; in vorige jaren eervol ontslagenen kwamen zich weer aanmelden en werden weer in dienst genomen. Dan kwamen er uit Wladiwostok gevluchte Russische ingenieurs. Voor Duitschers, Oostenrijkers, Hongaren, Denen, Noren en Zweden zorgde het Dep. van Koloniën. Voorts begon Delft grootere aantallen van met studietoelagen begiftigden af te leveren en zóó kwam er dus een surplus.

Het blad acht het zaak om, waar thans alom bezuinigd wordt en men geen werk heeft voor alle in dienst zijnde civiel ingenieurs, het aannemen van de z.g. tijdelijke ingenieurs, die een dienstverband van 3 of 5 jaar aangaan, te staken.

Aangezien nu, evenals in 1911, gebleken is dat men wel ingenieurs — zij het dan voornamelijk buitenlandsche — kan krijgen, als daarvoor moeite gedaan wordt, is het niet verantwoord om, nu alle werk stop gezet wordt, nog maar steeds meer personeel aan te nemen.

Nieuwe zeekabels in Indië.

De Norddeutsche Seekabelwerke te Nordenham heeft, zooals *Aneta* o.m. vernam, 2900 K.M. zeekabel aan het Ned.-Indische gouvernement geleverd na een in Holland geopende inschrijving. Een groot deel van de kabels wordt overgebracht naar het Ned.-Ind. kabelschip de „Telegraaf" om kabels te leggen tusschen Singkel en Siboga op Sumatra; voorts zullen twee nieuwe kabels worden gelegd tusschen Java en Sumatra, in Straat Soenda; vervolgens van Makassar over Donggala naar Menado en van Makassar naar Soerabaya. Het telegrafische verkeer zal ongetwijfeld met de nieuwe kabels ten zeerste gebaat zijn en de interne telegrafische dienst op de Indische eilanden zal in ruime mate de voordeelen van de thans genomen maatregelen kunnen ondervinden.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Een stukje geschiedenis van de belijdenis van den Christelijken Godsdienst door de Amboneezen.

II.

Vanaf het begin der 16de eeuw tot aan de komst van de Hollanders in den aanvang van de 17de eeuw beleden de Christen-Amboneezen, tijdens de Portugeesche heerschappij, den Roomsch-Katholieken Godsdienst.

Toen de Hollanders nu op Amboina kwamen en een anderen godsdienst — n.l. het Protestantisme — mede brachten, gingen de Inlandsche Christenen tot dit geloof over, verbitterd als zij waren op hunne gewezen Katholieke overheerschers, die in woorden slechts liefde en barmhartigheid predikten, doch in daden zich niet liefderijk gedroegen jegens de bevolking, met het gevolg dat de Amboneezen dien godsdienst minder vertrouwden en uit afschuw, haat en nijd den Katholieken godsdienst loslieten om het Protestantisme, dat de Hollanders medebrachten, te omhelzen.

In de eerste tijden van de Hollandsche overheersching op Amboina, onder den eersten gouverneur Frederik Houtman (tot 1611), had men nog geen bepaalden godsdienstleeraar voor het volk, doch moest men volstaan met de particuliere diensten van een zekeren geneesheer (in die dagen „krankbezoeker" genoemd), genaamd Joannes Wogma, die dagelijks, naast zijne ambtsbezigheden, een paar uur les gaf in godsdienstige zaken, zoomede in lezen en schrijven.

Deze lessen aan de inboorlingen hadden plaats in het kasteel „Victoria".

In 1615 werd de eerste predikant, Caspar Wiltens, door de Hollandsche Regeering naar Amboina gezonden.

Over het algemeen kan men zeggen dat de Amboneezen trouwe belijders zijn van den Christelijken godsdienst, hoewel niet ontkend kan worden dat bijgeloof, animisme en feticisme nog niet zijn verdwenen.

Kinderen, volwassenen, grijsaards gaan geregeld elken Zondag ter kerke in hun beste plunje, terwijl tusschentijdsche godsdienstoefeningen en samenkomsten op andere dagen van de week eveneens druk worden bezocht.

Elke gelegenheid tot zoodanige oefeningen en samenkomsten wordt door de Amboneezen gretig aangegrepen.

Bij begrafenissen en daarna nog op den 3den en 40sten avond, bij herstel van zieken, bij den aanvang in den strijd — zooals zulks gebruikelijk is bij de Ambonsche militairen — bij vertrek, op Kerst- en Oudejaarsavonden worden in den kring van bloedverwanten, vrienden en kennissen godsdienstige samenkomsten georganiseerd, waarbij Bijbellezingen plaats vinden en psalmen, gezangen en koralen worden gezongen.

Wanneer men eene wandeling op Kerstfeestavond door de straten van Amboina maakt, wordt men getroffen door het licht dat in elke woning, ook in het armoedigste huis, is ontstoken en dat tot laat in den nacht brandt, terwijl de deuren openstaan.

Kerstfeestvreugde heerscht alom en het hart van den Ambonees is er van vervuld.

Treedt men op Goeden Vrijdag de kerk binnen, dan valt het op dat het een buitengewone dag is.

Mannen en vrouwen bij honderden, allen in zwart gewaad, ten teeken van rouw, zijn dan in het kerkgebouw verzameld, niet alleen om de kruisiging van hun Heer en Heiland te herdenken, doch ook om dáár vergeving te vragen voor hunne zonden.

Met een sympathiek woord voor het schoone land, waar hij is geboren en getogen en waar zoovele gebenedijde plekken gronds aanwezig zijn, sloot de heer Soselisa zijne rede, welke met groote belangstelling door de aanwezigen werd aangehoord.

(Ambon Vooruit van 13 en 27 November 1920).

De Ambonsche burgers ter hoofdplaats Amboina.

Tijdens hunne vestiging op het eiland Amboina

lieten de Portugeezen, die er zich gehaat hadden gemaakt, eenige Roomsch-Katholieke gezinnen van Ternate overkomen, ten deele om eenige goedgezinden in hunne omgeving te hebben, gedeeltelijk om propaganda te maken voor den Christelijken godsdienst.

Zij wezen hun woonplaatsen aan in de buurt der door hen gebouwde militaire versterking en verleenden hun vele gunsten.

Zij werden Mardijkers, eene verbastering van het Sanskrietsche woord Murdaheka (vrij van dienstbetoon), genoemd.

Ook de kinderen, gesproten uit huwelijken van Portugeezen met Inlandsche vrouwen, werden tot de Mardijkers gerekend.

De Hollanders erkenden bij de overname van Amboina van de Portugeezen in het jaar 1605 deze vrije lieden en noemden hen „Burgers".

De naam Mardahaka of Mardika is echter tot heden bewaard gebleven.

Later werden vele Inlanders wegens bewezen diensten met den titel „Burger" beloond.

Nog later werden vrijgelaten slaven en, bij besluit van den Gouverneur der Molukken, ook de zonen van Inlandsche onderwijzers, tot de „Burgers" gerekend.

De burgers zijn bij het corps schutterij ingelijfd.

Een afdeeling van dit corps exerceerde vroeger met een groen vaandel en werd genoemd „Groene Geuzen." Hieraan is de naam „Groene Geuzenstraat" ontleend.

Deze Ambonsche burgers vormen een bevoorrechte klasse van Inlanders, die, ook omdat velen hunner van Europeeschen oorsprong zijn, nader tot de Europeanen staan dan de eigenlijk gezegde Inlanders of negorijlieden en ook door hun kleeding te onderscheiden zijn van deze.

Ten einde beter in de behoefte aan onderwijs van de kinderen dezer Ambonsche burgers te voorzien, dan op de gewone Inlandsche school doenlijk is en hen daardoor op te heffen, is de Ambonsche Burgerschool in het jaar 1869 opgericht.

(Ambon Vooruit 27 Nov. 1920.)

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Een en ander over het Bataksch Huwelijk.

II (Slot.)

Na het eerste of tweede hanengekraai maakt de vrouw zich al vroeg op om op te staan.

Zij hangt de noodige ledige bamboes over den rug, neemt verder een zekere hoeveelheid rijst mede en daalt daarmede de trap der woning af met het doel naar de rivier of naar de waterbron te gaan, teneinde de ledige bamboes met water te vullen en de rijst te wasschen.

Teruggekeerd in de woning, wordt voor het morgeneten gezorgd, waarna het gezin, hetzij te voet, hetzij per prauw, naar het veld trekt, dààr het noodige dagwerk verricht en tegen zonsondergang naar huis terugkeert, tenzij men wegens verschillende redenen liever in de veldwoning wenscht te blijven.

Is voor de vrouw het lichte veldwerk en de huishouding weggelegd, de man doet daarentegen het zwaardere werk en heeft zijne heerendienstplichten te vervullen.

Hij dient daarvoor 35 dagen per jaar uit te komen en dikwijls belangrijke afstanden af te leggen.

Met het heen- en teruggaan zijn wel een 70-tal dagen gemoeid, dat is dus ongeveer 1/5 gedeelte van het jaar.

De vrouw komt dan voor het werk van haar man op, hetgeen haar eigen taak natuurlijk verzwaart.

Het vorenstaande komt voor in de „Sumatra Post" en is overgenomen uit de „Pewarta Soerabaya" van 24 Mei 1921, waarbij de redactie van laatstgemeld blad de gelegenheid aangrijpt om eens te wijzen op het groote verschil dat er bestaat tusschen de huwelijksgebruiken van de Bataks en de Chineezen in Ned.-Indië en hoe de keuze van een schoonzoon bij eerstgenoemde volksgroep verre staat boven de gebruiken, die de Chineezen in Ned.-Indië ten deze in acht nemen.

Vooral ten aanzien van de koopsom der aanstaande bruid valt dit op.

In tegenstelling met de Chineezen, ziet het Bataksch gezinshoofd veel minder op de hoegrootheid van dat bedrag.

Bij het huwelijksaanzoek voor een Chineesche bruid tracht men van den aanstaanden bruidegom te halen wat er van te halen is en is deze een man van geldelijken welstand, dan is in den regel de zaak terstond beklonken.

Van afkomst, titel, geboorte-extractie of traditie, waarmede bij de Bataks rekening wordt gehouden, is bij de Chineezen in het geheel geen sprake, hetgeen der redactie aanleiding geeft tot de opmerking, dat er, op dit stuk, voor de Indische Chineezen veel van de Bataks te leeren valt.

De koopsom van de Chineesche bruid is bij contract verleend voorschot, waarbij de hoegrootheid het voornaamste element is en op de belangen van den aanstaanden bruidegom, in tegenstelling met de Bataksche gebruiken, in het geheel niet wordt gelet.

Welk een invloed ten goede de afschaffing van dit Chineesche gebruik zou hebben op de Chineesche samenleving, behoeft de redactie zeker niet duidelijk te maken.

Men zegt algemeen, dat de vooruitgang van een volk afhangt van het onderwijs, dat aan dat volk gegeven wordt, doch de redactie is van meening dat de wijze, waarop de huwelijken bij dat volk worden gesloten, van niet minder belang is voor die evolutie.

Worden die huwelijksgebruiken niet oordeelkundig en behoorlijk geregeld, dan moet dit leiden tot schade van de Chineezen in Ned.-Indië.

Jachtavonturen met ongunstigen afloop.

In de „Pewarta Soerabaya" van 25 Mei 1921 wordt medegedeeld dat mr. Sloot, ter hoofdplaats Makasser woonachtig, eenige dagen te voren op zekeren nacht ter jacht ging, met het doel in de omstreken van kampong Bong, in de nabijheid van de afdeelingshoofdplaats Maros, op wilde varkens te schieten.

Op een gegeven oogenblik nam hij de schaduw van iets waar en in de veronderstelling verkeerende dat die schaduw van een wild varken moest zijn, vuurde hij daarop, waarna bleek dat een Inlander was getroffen, die aan de bekomen wond overleed.

Het gebeurde heeft men in een Nederlandsch nieuwsblad kunnen lezen, doch hetgeen daarbij opviel was het feit, dat noch van eenige critiek, noch van eenige belangstelling met het slachtoffer en diens familieleden sprake was.

Een zelfde geval heeft zich onlangs ook op Java te Bangil voorgedaan, want ook toen was het slachtoffer een Javaan, die blijkbaar, eveneens bij vergissing, voor een wild varken werd aangezien.

Het heeft er werkelijk veel van, zegt de schrijver o.m., dat de Europeaan den Inlander dikwijls als een voorwerp beschouwt, dat zich als een wild varken voordoet.

Doch de Europeaan vergist zich daarin, zegt hij. Hij vindt, dat een jager als Mr. Sloot moet weten, op welk eene wijze een wild varken zich in het vrije beweegt, zoo ook dat zulk een wild varken niet den gang heeft van een mensch.

Weet hij dit niet, dan komt men tot de slotsom dat hij geen verstand heeft van de groote jacht en gevaarlijk is voor de omgeving, als hij zich toch ter groote jacht begeeft.

Gewoonlijk verloopt zulk een noodlottig jachtaccident aldus:

Er wordt proces-verbaal van het gebeurde opgemaakt, terwijl intusschen het bestuur met de betrokken Inlandsche hoofden en met den belanghebbende zich met de familieleden van den verslagene verstaat.

Leiden deze besprekingen tot het resultaat, dat eene zekere som gelds door de lijdende partij wordt aanvaard, dan wordt de zaak als afgedaan beschouwd.

In het tegenovergestelde geval komt de zaak, als misdrijf, voor de betrokken rechtbank.

De practijk wijst aan, dat over het algemeen geen moeilijkheden van de zijde der bevolking worden ondervonden, wanneer de verschuldigde som, onder zekere vormen, wordt voldaan, doch de schrijver is toch van meening dat het beter is door verscherpte verbodsbepalingen de zoogenaamde jagers meer in de hand te houden en hen niet ter jacht te laten gaan, als men niet zeker is dat zij weten op welke wijze de dieren in het wild zich bewegen.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Interessante films.

In de rubriek „Uit de Europeesche pers" van het Kol. Weekblad der vorige week werd onder bovengenoemd opschrift het volgende medegedeeld;

„Zonder eenige overdrijving kan het Soer. Handelsbl. zeggen, dat de film over de Kaja-Kaja's een der boeiendste, tevens leerrijkste trilbeelden is, welke den laatsten tijd in Indië vertoond zijn. Waar de Kaja-Kajastam door de interessante lezingen van pastoor Vertenten van Merauke zich sedert eenigen tijd in een bijzondere populariteit heeft mogen verheugen, is de film bovendien zeer actueel.",

Het is niet onaardig na deze loftuiting ook kennis te nemen van hetgeen pastoor Vertenten zelf zegt van die boeiendste, tevens leerrijkste beelden, welke den laatsten tijd in Indië vertoond zijn." Men leze zijn artikel „De Kaja-Kaja-film" in No. 33 van de Java-Post, waarvan het slot luidt:

De Kaja-Kaja's eten geen tabak als wij een boterham. Zij zijn niet de excentrieken van de film! Merauke is heusch zoo slecht niet en men heeft geen Inlandsch vaartuig noodig om de dichtstbij zijnde havenplaats te bereiken! De K. P. M. bezoekt ons trouw elke maand. Men speelt hier niet met menschenschedels, en alleen varkens, kangoeroe's en vliegende honden eet men op met huid en haar en al. Ondergeteekende moest slechts „pour besoin de la cause" met huid en haar verorberd worden [1]), ik was nu eenmaal best zóó en niet anders te gebruiken voor de film „De Kaja-Kaja's gestrand bij de Kannibalen".

Mr. Dr. G. J. Fabius. †

In Eigen Haard van 15 dezer geeft de hr. Th. Stuart een levensschets van Mr. Fabius (overleden te Brussel den Oct. j.l. op 44-jarigen leeftijd), waaraan we ontleenen:

Te Utrecht in 1877 geboren, was Mr. Fabius aldaar „cum laude" op 24 Jan. 1902 bevorderd tot doctor in de staatswetenschappen. Slechts enkele maanden was hij advocaat te Amsterdam, want spoedig werd hij benoemd tot hoofdcommies aan het Departement van Koloniën en weder na korten tijd vertrok hij als gouvernements-secretaris naar Suriname. Hij was toen 26 jaar. Mr. F. heeft daar veel gewerkt en gestudeerd (blijkens een lijst van geschriften door den hr. Stuart aan de necrologie toegevoegd). Hij bracht in Suriname een uitgebreide verzameling bijeen van zaken van de boschnegers afkomstig, welke verzameling hij schonk aan de afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut te Amsterdam. In 1908 was Mr. F. weder te 's-Gravenhage teruggekeerd, nu met den titel van referendaris aan het Ministerie van Koloniën. In 1911 trad hij uit het ambtelijke leven om in particuliere betrekkingen werkzaam te worden gesteld.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 10. Arbeidspensioen in Deli, door Dr. R. Broersma. — Zoeklichten over den omslek (Hawaii), door D. N. — Nogmaals de groenbemester Vigna Oligosperma, door H. van Warmelo. — Selectie van Hevea (slot), door Dr. W. H. Arisz. — De rubbercrisis. — Het rapport van de suiker enquête-commissie. — Palembangsche verkenningen (Inlandsche landbouw en welvaart), door Dr. R. Broersma. — Pluimveeteelt in Ned.-Indië. — De gemeente Bandoeng als melk- en groentenboer. — Iets over de teelt van zoetwatervisch. — Paarden- en veekeuringen te Fort de Kock (28 en 29 Juli 1921), door C. de Waal van Anekeveen.

Een en ander over Madoera.

Onder dezen titel een artikeltje van J. M. G. in No. 3 van „Het Indische Leven": oppervlakkige indrukken van een bezoek aan dat eiland, met een aantal kiekjes die werkelijk heel aardig zijn. — In hetzelfde Nr. eveneens aardige kiekjes van de Passar Gambir te Weltevreden, de eerste sinds 1914.

West-Indië. Landbouwkundig Tijdschrift.

Inhoud van 6en jaarg. No. 4. Over Demarara Greenheart, Manbarklak en een nieuwe tegen paalworm bestande houtsoort, door J. W. Gronggrijp. — Landbouwonderwijs en hygiëne. — Verslag van de Stalverbeteringscommissie, ingesteld bij G. R. van 14 Juni 1917, No. 2003. — Nuttige wenken aan veehouders, door E. Vleming. — Hoenderteelt in Porto-Rico. — Schadelijke dieren, door d. H. — Brieven uit Queensland (Australië). (Bevat vragen van een Hollandschen landbouwer aldaar over Surinaamsche toestanden).

Panamahoeden uit Ned. Oost-Indië in Amerika.

Een zeer populair exportmiddel van Ned.-Indië, voornamelijk naar Amerika, is de panamahoed, in Oost-Indië „Pandanhoed" genaamd.

Van Jan. tot Dec. van het jaar 1918 werden er uit Indië 2.055.000 stuks geëxporteerd, in 1919 was dit aantal reeds geklommen tot 4.887.000 stuks en in 1920 tot 6.857.000 stuks.

Na de Vereenigde Staten, zijn de grootste afnemers van dit produkt van Indische nijverheid Frankrijk, Engeland, Australië, Holland en Singapore. Canada importeerde, voor het eerst in 1920, 25000 stuks van deze hoeden (Bulletin No. 3, 1921, van de Ned. Kamer van Koophandel te New-York).

West-Borneo.

Ten antwoord aan Dr. E. C. Jul. Mohr, die in de 5e afl. (dd. 15 Mei j.l.) van het Tijdschrift voor Economische Geographie gemeend heeft te moeten waarschuwen tegen de z.i. optimistische voorstellingen in het verslag eener spoorverkenning in West-Borneo van de heeren J. C. F. van Sandick en V. J. van Marle, ten aanzien van de verwachtingen van Europeesche landbouwondernemingen, plaatsen genoemde heeren een artikel in het 15 Oct.-Nr. van hetzelfde tijdschrift. De schrijvers maken Dr. Mohr er een verwijt van, dat hij zijn critiek opbouwde uit een uittreksel van genoemd verslag; indien hij het verslag zelf had geraadpleegd, „zijne beoordeeling ware dan wellicht anders uitgevallen; hij zoude dan waarschijnlijk minder lichtvaardig een steen hebben aangedragen tot nieuwe terugzetting van de toch reeds zoo langen tijd in een hoek gedrukte Chineesch-Inlandsche bevolking van West-Borneo."

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 28. Huwelijksgebruiken in Indië (vervolg), door N. (met ill.). — De suikerindustrie op Java, hare geschiedenis en ontwikkeling, door H. Ch. G. J. van der Mandere. De negentiende eeuw (vervolg). — Uit Java's Hindoetijd, door H. W. Bredée (vervolg). — Verder een plaat (zonder tekst): Kabelbaan over de Surinamerivier, terwijl eene kooi met passagiers overgaat.

De Reflector.

In No. 34 nog eenige interessante afbeeldingen van het te Weltevreden gehouden Medisch Congres. — Verder een geïllustreerde beschrijving eener lijkverbrandingsplechtigheid op Bali. — Eene bespreking der Indische landschappen van de schilderes Tine Houtman (met reproductie van eenige harer stukken).

De radioverbinding Indië—Nederland.

In het te Weltevreden verschijnend orgaan van de vereeniging „Indië Weerbaar" (No. 6, Augustus 1921), is een hoogst belangrijke geïllustreerde verhandeling afgedrukt onder den titel „Geschiedenis van de totstandkoming der radioverbinding Indië—Nederland en de daartoe verrichte werkzaamheden aan het Indische verbindingseinde." In de Ingenieur van 15 Oct. wordt het eerste gedeelte „Voorgeschiedenis en wijze van totstandkoming" weergegeven. — Hetzelfde blad (de Ingenieur n.l.) bevat nog de voornaamste bepalingen regelende de verhouding van het land tot de bijzondere Technische Hoogeschool te Bandoeng (Gouv. besluit van 11 April 1921, Ind. Staatsbl. No. 218).

De Tropische Natuur.

Bij tal van afbeeldingen bevat het Sept.-Nr. de volgende bijdragen: Een excursie in krokodillenland, door van der Meer Mohr. — De Patoeha en omgeving, door J. A. Lörzing. (slot: topographie). — Nog enkele bewijzen voor de alluviale rijzing van het eiland Java, door J. B.

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud van No. 9. Het offensief van Foch 18 Juli —11 Nov. 1918, door M. H. du Croo. — Beschouwingen over de organisatie en aanwending van onze genietroepen (slot), door C. P. Brest van Kempen. — Hoe goedverkoopen bestreden wordt, door Sacrum. — Waardevol werk, door C. M. B. Dixon. — Memorie over het dienstvak der militaire administratie. — De bevordering in het officierscorps, door Gedrop.

Tweede Indische Jaarbeurs.

In het Nr. van „In- en Uitvoer" van 12 Oct. komen de

[1]) In de brochure die reclame moet maken voor de film zeggen de operateurs . . . . „Hier zagen we een verlaten zendingspost . . . onderzoekingen brachten aan het licht, dat men den armen voorlooper der beschaving eenige maanden te voren met huid en haar verorberd had". Waarbij Pr. Vertenten aanteekent: „Die zendingspost is onze statie Okaba en die arme voorlooper der beschaving is ondergeteekende. Sedert 1918 is hij de eenige die naar Okaba de dienstreis maakt!"

volgende mededeelingen voor over de Tweede Indische Jaarbeurs.

Maandag 19 September is de Tweede Nederlandsch-Indische Jaarbeurs te Bandoeng geopend. Een kort telegram in de dagbladen vermeldde, dat de opening gepaard ging met redevoeringen van den Directeur der Gouvernementsbedrijven, van den voorzitter van het Jaarbeursinstituut, den heer M. H. Damme en van den burgemeester van Bandoeng. Ook gewaagde het telegram van druk bezoek op den eersten dag.

In afwachting van meerdere berichten, welke dezer dagen wel zullen overgekabeld worden, kunnen wij nog eenige cijfers mededeelen omtrent de deelneming, cijfers, welke weliswaar dateeren van een maand vóór de opening — en in een laatste maand kan zich nog veel wijzigen — maar welke cijfers toch reeds eenigermate een beeld geven van de ontwikkeling der Indische jaarbeurs.

Een maand ongeveer vóór de opening van de Tweede Bandoengsche Jaarbeurs was totaal aan ruimte verhuurd voor een bedrag van f 82.705.—, terwijl nog enkele onderhandelingen gaande waren. In dit bedrag was begrepen voor gouvernementsinzendingen een bedrag van f 7.125.—, zoodat door den handel genomen was f 75.578.—.

Op de eerste Jaarbeurs is totaal aan huur ontvangen f 82.797.70, waaronder aan gouvernements-inzendingen f 22.327.60, zoodat door den handel was genomen f 60.470.10. Waar dus, niettegenstaande de malaise en de slechte tijden, door den handel reeds 25 pCt. meer aan plaatsruimte was besproken dan op de eerste Jaarbeurs, en dit bedrag tegen den tijd, dat de beurs begint, nog wel hooger zal worden, heeft het Jaarbeursinstituut zijn levensvatbaarheid bewezen en geven handel en nijverheid zeer zeker de bewijzen, dat zij het nut van het instituut erkennen.

Verder vinden wij in het Soer. Handelsbl. nog aangeteekend, dat nog niet verhuurd waren twee autostands, een vijftal monsterkamers over verschillende kamers verdeeld, en eenige tafelvlakte, die meest beschikbaar gehouden werd voor de Inlandsche kleinindustrie. Verleden jaar kwam deze industrie zich ook eerst in de laatste dagen voor de opening aanmelden en het bestuur heeft dan ook gemeend er thans een zekere ruimte voor beschikbaar te moeten houden.

* * *

Naar aanleiding van het ontwerp-bestuurshervorming voor Nederlandsch-Indië (Den Staten-Generaal aangeboden door Mr. J. H. Abendanon c.s.).

Beknopt verslag over den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst van 1911 t/m. 1918. (Weltevreden, Albrecht en Co.).

Reinigingsdiensten in Ned. Oost-Indië, door De Ruyter. — Gemeentelijke asphaltwinning te Cheribon, door R. (Locale Belangen, 1 Sept. 1921).

Winstaandeel voor Inlandsche betrokkenen bij groote landbouwbedrijven in Indië, door J. E. Stokvis. (Economisch-Statistische Berichten, 1921, bl. 717).

Winstaandeelkassen op Java en eventueel in de Buitenbezittingen, door H. Ch. G. J. van der Mandere. (Tijdschr. als voren, bl. 743).

De geldelijke uitkomsten van het Staatsspoorweg (S.S.) bedrijf in Indië, door G. P. J. Caspersz. (Tijdschr. als voren, bl. 781).

Wetenswaardigheden voor aanstaande Landsdienaren. (Berichten van het Inlichtingsbureau voor den Indischen dienst van het Ministerie van Koloniën, 1921, No. 4).

De buitenlandsche handel tusschen Japan en Ned.-Indië gedurende het eerste kwartaal van 1919, 1920 en 1921. (Korte Berichten voor Landbouw, enz., 8 Sept. 1921)).

Nederlandsch-Indië. Aardrijkskundig leesboek, door J. L. Hooftman en K. G. Houwen. Geïllustreerd door W. K. de Bruin, 2e Deel A. Java. Tiende druk. (Groningen-Den Haag, J. B. Wolters).

Albrecht's klapper op de wetboeken en het Staatsblad van Ned.-Indië, benevens op het Bijblad op dat Staatsblad. Jaarvervolg over den Sb. jaargang 1919 en het B.b.-deel LIV, bewerkt door G. A. N. Scheltema de Heere. (Leiden, A. W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers No. 34—36. Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden. Afdeeling Pers. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Islam en Christendom. Bewerkt naar „The reproach of Islam" en andere bronnen door J. C. van Andel-Rutgers. 3de, omgewerkte druk. ('s-Gravenhage, Boekhandel voor In- en Uitwendige Zending).

De Oost en de West. Een overzicht van de landen en volken der Nederlandsche koloniën, door J. F. Niermeijer. Geïllustreerd, 5e, herziene druk. (Groningen-Den Haag, J. B. Wolters).

Organisatie der werkkrachten bij de Java-suikerindustrie, door M. Flohil. (Archief Suikerindustrie in N.-I. 1921, bl. 803).

De werkstakingen in de suikerindustrie op Java gedurende het jaar 1920, door J. Tichelaar. (Archief Suikerindustrie N.-I. 1921, Bijblad, bl. 162).

Het krankzinnigenvraagstuk in Atjeh, door F. H. v. Loon. — Beschouwingen omtrent de taak die de gewestelijke raad van Cheribon op zich zou kunnen nemen ter verbetering van de volksgezondheid in het gewest, door J. J. v. Lonkhuizen. — Rapport over de influenza-epidemie in Nederl.-Indië 1918. (Mededeelingen Burgerl. Geneesk. Dienst in N.I. 1920, No. X).

Notes on the Javanese theatre, by Amanda Coomaraswamy (with numerous illustrations). (Rupam. A Journal of Oriental Art, No. 7, July 1921).

Boekbespreking.

Ter recensie ontving de Redactie *„Caoutchouc"*, het 4e deeltje in de serie *„Onze Koloniale Landbouw"*, onder redactie van Dr. J. Dekker. Dit handboekje is samengesteld door Dr. A. J. Ultée, Directeur van het Besoekisch Proefstation te Djember. Uit de Inleiding tot den eersten druk (dit is de 3e) ontleenen we, dat het boekje niet in de eerste plaats geschreven is voor deskundigen, al zullen deze wellicht ook in enkele hoofdstukken iets van hunne gading vinden. Het typografisch welverzorgd handboek telt een goede 90 bladzijden en is verlucht met tal van fraaie, actueele afbeeldingen en is verdeeld in de volgende hoofdstukken, aan welke de Inleiding van Dr. Ultée voorafgaat. I. Historische aanteekeningen. II. De cultuur van Hevea Brasiliensis. III. Ziekten en plagen. IV. Het tappen. V. De bereiding. VI. Toepassingen. VII. Enkele statistische gegevens en een slotwoord.

Reeds uit deze inleiding blijkt, dat de rubberlitteratuur verrijkt is met een werkje, dat vooral den niet-deskundige een helder denkbeeld geeft van de wijze waarop in onze koloniën de cultuur wordt gedreven. De cultuur in haren vollen omvang beschreven, zouden wij tekort doen aan den arbeid van den bewerker door uit de hoofdstukken hier en daar een aanhaling af te drukken. Uitzondering moge gemaakt worden voor hetgeen Dr. Ultée in zijn slotwoord als zijne meening te kennen geeft in deze 4 punten, n.l. dat in onze koloniën het klimaat en de grond in het algemeen zeer geschikt zijn voor de Hevea-cultuur, dat de cultuur op wetenschappelijken grondslag wordt gedreven, dat ziekten en plagen in toom kunnen gehouden worden en dat de productie-kosten van dien aard zijn, dat de concurrentie met andere rubbercentra niet gevreesd behoeft te worden. Hoopvol gestemd voor de toekomst, besluit schrijver met den wensch, dat de tegenwoordige inzinking van korten duur en door een langdurige periode van bloei moge gevolgd worden!

„Caoutchouc", gedrukt bij G. J. Thieme te Nijmegen, is uitgegeven door H. D. Tjeenk Willink en Zoon te Haarlem.

Suriname.

Men zendt ons onderstaand uitknipsel uit het *Nieuwsblad v. h. Noorden* (Gron.):

Kolonisatie in Suriname..

Mijnheer de Red.

Gezien de weinige gelegenheid tot landverhuizing in verband met de groote werkeloosheid, komt de vraag bij mij op, waarom geen tweede proef met kolonisatie in Suriname wordt genomen.

Is hier alleen de mislukking van 85 jaar geleden de eenige reden of zijn er nog andere, aan 't groote publiek onbekend?

De omstandigheden zijn anders heel wat beter dan toen, zooals: gunstiger tijd van vertrek, vluggere zeereis, betere voorlichting tegen ziekten, allerlei landbouwmachines om het werk te vergemakkelijken en zeker andere leiding.

Voor de regeering, minder bezwaarlijk, omdat ze toch schatten moet besteden voor woningbouw en toelagen aan de woning- en werkloozen. Indien de tweede proef gelukte, zou dit toch zeker heel wat waard zijn.

Met dank voor de plaatsing,

Hoogachtend,

D.

Daar er ook van andere zijde pogingen zijn gedaan om deze aangelegenheid weer op den voorgrond te brengen, meenen wij goed te doen met de aandacht te vestigen op Prof. Mr. D. van Blom's artikel: *„Nederlandsche boeren-kolonisatie in Suriname"*, voorkomende in de September-aflevering van „De West-Indische Gids."

In het *„Leerboek der parasitaire ziekten en der hygiëne"*, door P. C. Flu (thans hoogleeraar te Leiden), deel III, 1921, vonden wij omtrent acclimatisatie van Europeanen in de tropen het volgende:

„Het vraagstuk van de acclimatisatie heeft indertijd heel wat pennen in beweging gezet, omdat men antwoord wenschte te geven op de vraag of de Europeanen, die overgeplaatst worden naar een tropisch klimaat, al of niet in staat zouden zijn zich daar gedurende verschillende elkaar opvolgende generaties met behoud van alle kenmerken van hun ras, staande te houden en er dezelfde arbeidsprestatie als in het moederland te leveren, m.a.w. of een blijvende vestiging van Europeanen in het tropische kustklimaat mogelijk is.

Steudell geeft aan de acclimatisatie van dit standpunt uit beschouwd den naam van *absolute acclimatisatie*. De *relatieve* of *temporaire acclimatisatie* zou de toestand zijn waarbij de Europeaan, in het tropenklimaat niet denzelfden arbeid als in het moederland zou behoeven te verrichten en waarbij een verblijf in de tropen na korteren of langeren tijd door een verlof naar een gematigd klimaat zou moeten worden onderbroken.

C. Schilling komt aan het slot van een buitengewoon belangwekkend artikel over dit onderwerp, tot de conclusies, dat:

1°. een relatieve acclimatisatie van den Europeaan in de tropen mogelijk is;

2°. dat op de vraag of ook een absolute acclimatisatie in het tropische kustklimaat mogelijk is, nog geen bevredigend antwoord is gegeven;

3°. dat voor hernieuwde proeven ter kolonisatie der tropen met een blanke bevolking alleen het tropische hoogland in aanmerking komt." (Blz. 146 en 147).

In verband met de conclusie sub 3°. willen wij de aandacht vestigen op een mededeeling van den onlangs overleden Prof. *Wilhelm Sievers* in zijn geschrift *„Venezuela"*, Hamburg 1921:

„Venezuela hat bisher keine nennenswerte *Einwanderung* aus Europa aufzuweisen...... Nur in den vierziger Jahren des 19 Jahrhunderts ist eine geschlossene *deutsche kolonie* begründet werden. Sie heiszt nach dem Förderer derselben *Tovar* und liegt 1800 m. hoch im Gebirge zwischen La Victoria und Ocumare de la Costa. Von einer Anzahl südwest-deutscher, namentlich aus Südbaden stammender Familien sind noch Nachkommen in leidlichem Wohlstand vorhanden. Hie und da findet man auch sonst auf dem Lande vereinzelt Deutsche, meist in wenig beneidenswerter Lage." (bl. 48).

En verder op blz. 50:

„Landwirte werden ungeheure Schwierigkeiten bei der Gründung einer eigenen Existenz finden; sie liegen vor allem im Klima und in der Ungewohntheit der Arbeit."

De kolonie *Tovar* ligt in het hoogland, maar toch hebben slechts enkelen het tot „leidlichen Wohlstand" kunnen brengen.

Ten slotte willen wij hier ook vermelden hetgeen de hoofddirecteur van de Surinaamsche Bank, *Mr. Dr. C. F. Schoch*, in het verslag der Bank over 1920 over dit onderwerp schrijft:

„Nog een ander punt vroeg in 1920 opnieuw de aandacht van hen, die zich aan deze en aan gene zijde van den oceaan met de toekomstige mogelijkheden van die kolonie bezig houden, t.w. de vraag of kolonisatie met Europeanen mogelijk is. In Suriname zorgde de destijds tijdelijke Directeur v. d. Landbouw, de heer *J. J. Leys*, dat het vraagstuk in behandeling bleef. Het kwam daar weder meer naar voren door de feestelijke herdenking van het 75-jarig bestaan der Hollandsche boerenkolonisatie. En in Nederland moest de mogelijkheid weder onder de oogen worden gezien in verband met het feit, dat vele Duitschers, tot nu in den landbouw, zelfs in den tropischen of sub-tropischen landbouw in Afrika werkzaam, elders een plek zochten, waar zij rustig hun bestaan konden voortzetten. De zaak is van zooveel belang, dat eene proef, na degelijke voorbereiding en onder bepaalde voorwaarden, in verband met de resultaten door de wetenschap op sanitair gebied in de laatste tientallen jaren verkregen, niet meer onverantwoordelijk kan worden genoemd."

* * *

Als gewoonlijk bevat het verslag van de Bank een schat van belangrijke beschouwingen over den economischen toestand der kolonie, waaruit wij gaarne heel wat zouden wenschen over te nemen. Maar onze ruimte laat dit niet toe. Hier zij slechts overgeschreven hetgeen over de scheepvaartverbindingen gezegd wordt:

„Bij een terugblik op het jaar 1920, dient ditmaal ook vermeld de toestand van de scheepvaartverbindingen met het moederland en de andere landen. Kon in het vorige verslag met dankbaarheid worden geconstateerd, dat de kolonie uit haar isolement was verlost, het was voor de koloniale bevolking eene groote teleurstelling, dat 1920 niet weder de oude normale verbindingen bracht. In den loop van het jaar kwamen van Amsterdam met zeer ongelijke tusschenruimten, 20 schepen aan van den Kon. West-Indischen Maildienst, waarvan slechts 8 eigenlijke passagiersstoomschepen waren. Van New York kwamen 16 schepen en van Curaçao 4 schepen. In totaal kwamen dus aan 40 schepen van den Kon. West-Indischen Maildienst met verdere bestemming naar New York of Curaçao of Amsterdam. Op het einde van het jaar maakte genoemde maatschappij bekend, dat zij besloten had voortaan wegens onvoldoende lading en passagiers den veertiendaagschen dienst tusschen Amsterdam en Paramaribo te wijzigen in een maandelijkschen dienst. Het spreekt van zelf, dat de K.W.I.M. dezen maatregel niet dan na rijpe overweging, en door den drang der omstandigheden genoodzaakt, genomen heeft, maar voor de kolonie beteekent het besluit een teruggang tot den tijd, toen de eerste stoomvaartverbinding met het moederland tot stand kwam en dat beteekent veel, nu, na den oorlog, de handel weder de gewenschte aanknoopingspunten met het moederland opzoekt. Eene in studie genomen verbinding met Amsterdam via Trinidad door een internationalen dienst kon niet uitgevoerd worden wegens het daarop verwachte belangrijke verlies en omdat de Regeering zich niet bereid verklaarde door subsidieering dit verlies te dekken.

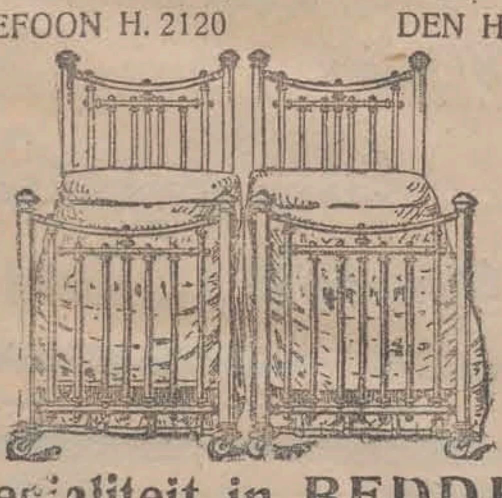
Toch is die verbinding met Trinidad, waar de groote booten van de K. W. I. M. aanleggen of wel Barbados, voor Suriname eene groote behoefte. En de Regeering zal goed doen daaraan de aandacht te wijden en ten minste één stoomschip voor de kolonie beschikbaar te stellen, dat dien dienst zal kunnen onderhouden. De kolonie verkeert nu eenmaal niet meer in het ontwikkelingsstadium van voor 40 jaren en het kan niet anders dan nadeelig werken voor die ontwikkeling, wanneer men weken lang op eene scheepsgelegenheid moet wachten, die dan natuurlijk overvol is, of het risico loopen om, op de eene of andere wijze te Trinidad aangekomen, daar geruimen tijd op de verdere verbinding te moeten wachten."

* * *

Het departement van landbouw in Paramaribo heeft per stoomschip Nickerie een proefzending van 100 kisten Surinaamsche sinaasappelen naar Amsterdam gezonden, die door een Amsterdamsche maatschappij aan de markt zullen worden gebracht.

(De Nickerie is wegens de staking in de haven te Amsterdam eerst naar Hamburg gegaan, maar den 13den te Amsterdam aangekomen).

De gouverneur van Suriname heeft aan deze zending twee kisten sinaasappelen toegevoegd, die worden gezonden naar de koffiekamer van de Tweede Kamer.

Curaçao.

Brion.

De Brionfeesten in aantocht.

La Cruz meldt de verschijning van een boekje *Bolivar en Brion*, uitgave van de C. R. K. V. B., van de hand van den heer W. M. Hoyer.

De commissie heeft twee zilveren kransen laten maken, bestemd om naar Caracas gezonden te worden en daar uit naam van Curaçao op de graven van Bolivar en Brion neergelegd te worden.

De wn. Gouverneur heeft bepaald, dat Dinsdag, den 27en September a.s., de honderdste sterfdag van Admiraal Brion, als een Zondag zal worden beschouwd, en dat op dien dag met zonsopgang van de gouvernementsvaartuigen, van de forten en van de gouvernementsgebouwen, waar dat bij feestelijkheden gebruikelijk is, de vlaggen worden geheschen, en niet vóór zonsondergang worden gestreken;

dat van dien dag af het plein aan den Waterkant Overzijde den naam „Brionplein" zal dragen, in verband waarmede aan de Brion-Commissie vergunning wordt verleend om aan het huis hoek Waterkant-Breedestraat een bord met het opschrift „Brionplein" te plaatsen;

dat van het Waterfort een saluut van negentien schoten zal worden gelost op het oogenblik van de onthulling van den gedenksteen, tot plaatsing waarvan op het plein tegenover het St. Martinusgesticht verlof verleend is.

Orkaan.

Vrijdag 9 September, meldt *La Cruz*, is men op Curaçao bevreesd geweest voor een orkaan, die in de nabijheid gewoed heeft.

De *Amigoe* schrijft daarover:

„De orkaan heeft nogal een kalm verloop gehad, voor zoover we hier weten. Met een 12 Mijl vaartje is hij Sta. Lucia ten Z.W. voorbij getrokken en bleef op ongeveer 200 Mijlen ten Z. van Portorico. Maandag 12 September woedde zijn kern ten Z.W. van Haiti. De wind zette zich op in N. richting en wendde zich ten W. van de Bahama's.

Op Barbados vraagt men aan de stoombooten uit te willen zien, of de goelet *Magestic* niet ontredderd ronddrijft ergens ten N. van dat eiland.

De *Maracaibo* heeft zwaar weer gehad op haar reis van N. York via Portorico naar La Guaira en kwam hier 2 dagen te laat aan."

Landbouw.

In ons blad van 25 Aug. l.l. namen wij op een artikel van den heer L. de Waal, landbouwkundig adviseur te Dordrecht, in de *Amigoe*. De assistent-landbouwkundige der kolonie antwoordt hierop aldus in de *A. d. C.*

Mag het middel ter verbetering hier eenvoudig schijnen, in werkelijkheid zal het dit niet zijn. Want naast de twee genoemde zaken die in de eerste plaats een correctief behoeven, staan meerdere en vloeien meerdere uit voort. Het is niet alleen verbetering van de structuur, maar ook hoe die moet worden aangebracht.

Niet alleen mestaanwending maar ook welke en wordt met de aanbrenging van deze verbeteringen de rentabiliteit van het gebruikte kapitaal mogelijk gemaakt. Denk voorts aan het arbeidsvraagstuk, ligging der gronden, transport, enz. en men zal inzien dat succes zal afhangen van verschillende omstandigheden die we vereenigd dienen te overwegen.

In hoeverre het „Curaçao geval" hopeloos, of wel in korten tijd op te lossen is, kan ik niet beoordeelen, daar ik niet met alle omstandigheden op Curaçao bekend ben.

De Bovenwinden schijnen meer in overeenstemming te zijn met plaatsen waar de heer de W. werkt.

Trouwens het jaar '20, was hier zoowel als te Curaçao abnormaal droog. Intusschen heeft de proeftijd reeds bewezen dat de verbouw van katoen, zoete aardappelen, yams, enz., hier zeer wel mogelijk is en in normale omstandigheden loonend kan zijn, hoewel ik overtuigd ben, dat het produceerend vermogen door een betere grondbewerking en mestaanwending nog aanmerkelijk verhoogd kan worden. Bodemonderzoek en bemestingsproeven zullen zeer zeker ook voor de Bovenwinden van niet te miskennen waarde zijn. Door de langdurige droogte gedurende den eersten tijd van mijn verblijf zijn nog geen proeven van beteekenis genomen kunnen worden. Voor bodemonderzoek enz. verstaat de landbouwkundige zich met het Departement van Landbouw te Suriname, wat evenwel niet wegneemt, dat ook ik den heer de Waal dankbaar ben voor zijne belangstelling en zijne bereidwilligheid zeer op prijs stel.

Aloë.

De aloë schijnt al bizonder laag geprijsd te zijn, zoo laag zelfs, dat hier op Curaçao met geimporteerde snijders van Aruba het lekken niet de moeite loont.

Verleden week zagen we op de gronden van Cha... een achttal lekbakken in de aloëvelden staan, terwijl eenige Arubianen bezig waren de aloë te snijden. Deze week stonden de bakken er nog, gevuld met gesneden bladen, maar de snijertjes zijn weg: het werk betaalde niet. *A. d. C.*

Mr. Dr. G. J. Fabius. †

Op 44-jarigen leeftijd is te Brussel, waar hij om redenen van gezondheid verblijf hield, overleden Mr. Dr. G. J. Fabius. Omstreeks tien jaren ruim geleden heeft de heer Fabius, die gouvernementssecretaris in Suriname was, korten tijd op Curaçao doorgebracht, naar wij meenen, in verband met het toen reeds bestaande voornemen, om een gedeelte van het archief naar Nederland over te brengen. Dat hij dien tijd zich ten nutte gemaakt heeft, blijkt uit eenige studies, sedert van zijne hand verschenen. Wij noemen daarvan „De Curaçaosche bank" en „Het muntstelsel op onze bovenwindsche antillen" in *De Economist*, jg. 1913 en 1915 en „Het leenstelsel van de West-Indische Compagnie" in de *Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië*, jg. 1913. Teruggekeerd uit de West, trad de heer Fabius in particulieren dienst en was laatstelijk directeur van de Rotterdamsche Bankvereeniging.

Kapitein der infanterie H. A. Kraaijenbrink is bij de kol. reserve van gedetacheerd uit Curaçao teruggekeerd.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen.

Nederland te Washington.

Spoedig na de terugkomst van onzen minister van buitenlandsche zaken, Jhr. Mr. A. van Karnebeek uit Genève, is de samenstelling bekend geworden van de delegatie, welke Nederland ter ontwapenings conferentie te Washington zal gaan vertegenwoordigen. Van Karnebeek heeft niet geaarzeld, na de zoo veeleischende taak van voorzitter van den Volkerenbond, nu ook de leiding van deze delegatie aan te durven. Hij zal zich daar bevinden tegenover de toonaangevende politici van onzen tijd, onder wien b.v. Lloyd George, Briand en Harding zelf. De verdere samenstelling van de delegatie lijkt ons ook een gelukkige. Mr. P. J. graaf van Limburg Stirum, pas afgetreden gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië, wijst op het aandeel, hetwelk aan de koloniën in deze kwestie toekomt; Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland, oud-gezant te Peking, is kenner bij uitnemendheid van alles wat onze plaats in de vraagstukken van 't Verre Oosten aangaat. Dat van Limburg Stirum bovendien naam heeft als bekwaam diplomaat kan de werkzaamheden der delegatie, die geen gelegenheid heeft tot veelvuldig overleg, slechts ten goede komen. Gelegenheid hiertoe zal vóór 't vertrek ook niet meer bestaan. De Italiaansche delegatie is reeds op reis, van de Britsche deelnemers vertrekken de eersten 20 October. Onze vertegenwoordigers zullen hunne koffers spoedig moeten pakken, willen zij tijdig, vóór 11 November, te Washington aankomen. En de secretaris, Jhr. Mr. A. W. L. Tjarda van Starkenborgh Stachouwer, gezantschapssecretaris te Parijs, moet ook eerst nog hierheen komen.

De zeereis zal wel de gelegenheid tot voorconferentie moeten brengen. Waar mannen van de beteekenis als deze afgevaardigden samenwerken, vreezen wij echter geen oogenblik, dat de belangen van Nederland als groote Stille Oceaan-

mogendheid, door de zeer korte voorbereiding, niet goed vertegenwoordigd zouden zijn en niet uitstekend behartigd zouden worden.

Wij schreven boven „de ontwapenings-conferentie", daarmede de gebruikelijke benaming toepassende, maar, zooals wij in ons vorig nummer reeds aangaven, deze aanwijzing moest voor ons land eigenlijk voorwaardelijk zijn. Immers, de ontvangen uitnoodiging heeft alleen betrekking op deelneming aan de besprekingen van het vraagstuk betreffende den Stillen Oceaan en het Verre Oosten, waaraan een bespreking over de ontwapening zal worden vastgeknoopt, die buiten ons en anderen om, door de groote mogendheden alleen zal worden afgedaan, op den grondslag echter van de resultaten, welke bij de in groot comité gehouden besprekingen zullen zijn verkregen.

Daar kan een groot gebeuren op komst zijn en Nederland kan daarbij een voorname rol te vervullen krijgen.

Panamakanaal-doorvoergelden.

Er klonk geen prettig geluid uit het telegram van Washington: de Senaat heeft het wetsontwerp aangenomen, waarbij de Amerikaansche kustvaarders worden vrijgesteld van de Panamakanaal-rechten. Aan den vooravond van de Washington-conferentie doet deze daad van onwelwillendheid tegenover de andere door Harding ter conferentie genoodigde mogendheden niet aangenaam aan. De hoop, eindelijk eens het egoïsme te zien achterstellen bij het algemeen belang, heeft zoo van Washington zelf uit weer een schok gekregen. Met 47 tegen 37 stemmen is de beslissing genomen. Onherroepelijk is hierdoor de zaak nog niet verloren. De president der V. S. heeft het recht van veto; er zijn er, die de hoop behouden dit toegepast te zien. De oppositie is in den Senaat wel overstemd geworden, maar zij is door mannen van beteekenis, als Lodge en Mc. Cumber, gevoerd, die ook wezen op het recht van Groot-Brittannië om, steunend op de bestaande verdragen, deze kwestie voor een scheidsgerecht te brengen. Ook dit geeft nog een kans. De wanklank is er intusschen.

Naar den top van den Mount Everest.

Men heeft in het afbreken van de expeditie naar den hoogsten top van het Himalaya-gebergte een mislukking, althans een teleurstelling gezien. Geheel ten onrechte. Van den aanvang af is de bedoeling van het in den loop van dit jaar te volbrengen gedeelte der onderneming niet anders voorgesteld dan een verkenning, waarop, bij gunstig resultaat, het volgende jaar zou kunnen worden doorgewerkt. De verkregen uitkomst mag dus als een volkomen succes gelden. Doen zich het volgende jaar geen verrassingen voor, dan kent men nu een richting waarlangs men kans heeft om 't einddoel te bereiken en men kent den weg tot het punt van uitgang. Dit laatste is op zich zelf al van veel beteekenis, want men heeft zeer vele moeilijkheden te overwinnen, zeer vele bezwaren te ontgaan gehad, men heeft rondgedoold en gedwaald, berg op, berg af, men bereikte vaak met groote inspanning een punt, dat, zooals nader bleek, langs een anderen weg veel gemakkelijker te benaderen zou zijn geweest.

Volgens mededeeling van Sir Francis Young Husband, voorzitter van de Royal Geographical Society, aan de Times, is de samenstelling van de expeditie, welke 't volgend jaar zal trachten den top te bereiken, reeds volkomen geregeld.

Het welslagen blijft in groote mate afhankelijk van de weerstoestanden, ook in verband met de grenzen van het weerstandsvermogen van zelfs de koensten en sterksten.

De toestand in Britsch Indië.

De vorige week trachtten wij de in Britsch-Indië heerschende stemming weer te geven, zooals deze zich uit de laatst ontvangen mailbladen deed kennen. De daarbij aangeteekende nagekomen minder geruststellende klanken zijn sedert door meer andere gevolgd.

Het bestuur van het Nationaal congres van voorstanders van het kalifaat heeft een resolutie aangenomen, waarin het aanspoort tot een staking over geheel Britsch-Indië op den dag van aankomst van den prins van Wales te Bombay. Bij de districtsbesturen dringt het H.B. aan op 't organiseeren van een boycot ter gelegenheid van 't bezoek van den prins aan verschillende steden.

De intimidatiepoging begint blijkbaar reeds uitwerking te hebben. Te Londen aanwezige ambtenaren van den Br. I. dienst hebben openlijk tegen deze reis gewaarschuwd. Zij werken zelfs met de bangmakers als aanslagen tegen het leven van den prins, propaganda-onlusten; ook wijzen zij op de zwakke gezondheid van den prins.

De samenvatting van den toestand volgens de tot 24 September loopende bladen moet ook geheel anders gekleurd zijn dan een week te voren. De strijdlust der opstandelingen was ongeschokt. Behalve in de onmiddellijke nabijheid van de bezette punten en de bewaakte spoorwegen waren leven en eigendom niet veilig. Opgebroken wegen en bruggen werden, na onder dekking hersteld te zijn, weer vernield.. De binnenlanden van Ernad en Walloevanad waren geheel in handen der opstandelingen. De militaire operaties tegen de benden ondervinden enorme moeilijkheden, tegenover de groote bewegelijkheid van den vijand, wegen de transport- en gemeenschapsbezwaren der Britsche afdeelingen zeer zwaar. Men kan er nog niet aan denken de politieposten weer op te richten, evenmin aan 't weer in werking stellen van den gewonen dienst en de rechtspraak. Hierdoor nemen de vergrijpen tegen het persoonlijk en het openbaar eigendom steeds toe.

Voor het oogenblik moet men zich tevreden stellen met de verzekering van een nauwe samenwerking tusschen burgerlijk en militair gezag en met het voor den rechter brengen van hen, die wegens ernstige vergrijpen aangehouden zijn. De inning van de belastingen moest worden gestaakt tot den terugkeer van kalmer toestanden. De afgekondigde krijgswet zal nog geruimen tijd in toepassing moeten blijven.

Aan deze gegevens, uit Britsch-Indische bladen genomen, voegen wij toe, dat nog steeds berichten inkomen van opgedreven christenen en hindoes, wier goederen en bezittingen verwoest of geroofd zijn. Alleen in Torentalmanna zouden 2000 vluchtelingen zijn aangekomen, die zonder eenig middel van bestaan de hulp der overheid inriepen.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

VOORDRACHT van *Mevrouw Raedt van Oldenbarnevelt* over:

DE MOLUKKEN,

met lichtbeelden, in de Bovenzaal van het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, op 27 *October* te 8 u. n.m.

Van de Commissie voor West-Indië:

VERGADERING op *Zaterdag* 29 *October* e.k., des namiddags te 2 u. 15 min. in het *Hotel de Witte Brug*, alhier.

Agenda:

1. Notulen.
2. Bespreking van het denkbeeld tot oprichting van een West-Indisch Studiefonds.
3. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
VAN DER BRUGH.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIËN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

Het Verslag 1920 van de *Surinaamsche Bank* ligt voor de leden ter inzage op de leestafel, Heulstraat 17, Den Haag.

Volgens de Zutfensche Courant heeft de heer *W. A. Uiterwijk* (zie K. W. van 29 September, No. 39) op 14 dezer voor de volle Casino-zaal der Groote Societeit aldaar een populaire voordracht met platen over *Sumatra's Westkust* gehouden. De voordracht was een groot succes.

Van het Informatie-Bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechts-

wetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de plant- en dierkunde.
Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in het Duitsch.
Leeraren in het Fransch.
Leeraren in de wis- en natuurkunde.
Leeraren in het teekenen (akte Me en g).
Leeraren in de Staatswetenschappen.
Leeraren in de scheikunde, allen volledig bevoegd.
Civiel- of bouwkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.
Werktuigkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.
Gepensionneerde genie-officieren als leeraren in de bouwkundige vakken bij het middelbaar technisch onderwijs.
Leeraar met K¹ bevoegdheid.
Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst of bij den dienst der pestbestrijding (voor vasten of tijdelijken dienst).
Vrouwelijk gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (schoolarts).
Psychiater bij het krankzinnigenwezen.
Apothekersassistenten (ongehuwd).
Analysten.
Verpleegster 1ste klasse bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen.
Verpleegster 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleger 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse voor de operatiezaal.
Verpleegster 1ste klasse voor de Röntgenologie.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Candidaat-notaris bij de Wees- en Boedelkamers.
Waterbouwkundig ingenieur voor Waterkracht en Electriciteit.
Electrotechnisch ingenieur voor Waterkracht en Electriciteit.
Werktuigkundig ingenieur voor het baggerwezen.
Civiel-ingenieur die zich gespecialiseerd heeft op het gebied van rioleering en waterzuivering.
Vakkundige die zich gespecialiseerd heeft op het gebied van rioleering en waterzuivering.
Opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.
Opzichter voor de landsgebouwen.
Teekenaar bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.
Geologen bij 's lands mijndiensten in tijdelijken dienst.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Civiel-ingenieur,
Werktuigkundig ingenieur,
Opzichter werkplaats voor afd. locomotiefstelplaats.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Machinisten,
Technicus voor electro-zwakstroom.
Scheepsbouwkundig ingenieur bij het marine-etablissement te Soerabaya.
Bij den post-, telegraaf- en telefoondienst:
Electro-technisch ingenieur,
Electro-technisch ambtenaar 1ste klasse,
Electro-technisch ambtenaar 2de klasse,
Adsp.-electro-technisch ambtenaar,
Telegraafopzichters 1ste en 2de klasse,
Radio-technisch ambtenaar 2de klasse,
Adspirant-radio-technisch ambtenaar,
Radio-telegrafisten.
Onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Inspecteur en ambtenaar bij den belastingdienst.
Belastingaccountant.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling B van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 12 tot 19 Oct. 1921.

Nieuwe Leden.

J. H. Liefrinck, Oud-lid R. v. I., Den Haag, Koningin Emmakade 172, ƒ 10.

A. Houmes, Asp. O. O. Koloniale Reserve, Prins Hendrikkazerne, Nijmegen, ƒ 5.

L. H. S. Welling, Onderwijzer, Mijdrecht, p/a. Wed. van Spengen, ƒ 6.

Dr. J. G. C. Vriens, Nijmegen, Parkweg 124, ƒ 5.

L. W. van der Vegte, Zwolle, Kl. Weizenhaud 20, ƒ 5.

H. Heins, O.-I. Ambt. m. v., Rotterdam, Mathenesserlaan 271B, ƒ 5.

J. Wieringa, Leerl. Landbouwsch., Deventer, Graaf van Burenstraat 25, ƒ 2.50.

Afschrijven.

Mevrouw L. Manuel-Kiliaan, Den Haag, v. Slingelandtstraat 134.

Dr. J. F. Blom van Geel, arts, Utrecht, Obrechtstraat 24.

H. C. A. van Beek, Leerl. Landbouwsch., Deventer, Smyrnastraat 98.

Adresveranderingen.

A. E. Bombeke, Inspecteur Volkscredietwezen, van: Rotterdam, Bergweg 96, naar: Weltevreden, Dep. B.B., ƒ 5.

W. A. G. Perks, student, Leiden, van: Hooge Rijndijk 104 naar: Mandemakerssteeg 19.

Mej. K. Swerms, Onderwijzeres, van: Apeldoorn, Gardenierslaan 32, naar: Weltevreden, Dep. v. O. en E., ƒ 5.

F. D. G. de Vos, Insp. In- en Uitvoerrechten, van: Weltevreden naar: Vreeland, p/a. den heer G. Hooft van Vreeland, ƒ 5.

V. A. Seket, Asp. Commissaris v. Politie, van: Amsterdam, Ceintuurbaan 216 I, naar: Weltevreden, Dep. B.B., ƒ 5.

L. Molenaar, Den Haag, van: Joh. v. Oldenbarneveltlaan 22 naar: Frankenslag 178.

J. E. Jasper, Ass.-Resident, Den Haag, van: Groot Hertoginnelaan 226a naar: Wattstraat 3.

L. T. J. Koremans, Oud-Kapt. N.-I. L., Den Haag, van: Regentesselaan 246 naar: Weimarstraat 6a.

J. A. van der Star, Ambt. Secr. van H. M. de Koningin, van: Wassenaar, 1e Schouwweg 51, naar: Den Haag, Statenlaan 1.

Dr. J. C. Witjens, Mil. Paardenarts, van: Utrecht, van Speijkstraat 16, naar: Padalarang, Remontedepôt, ƒ 5.

W. J. H. Schophuijs, Houtvester, van: Den Helder, Binnenhaven 34, naar: Alkmaar, Costerstraat 19, ƒ 5.

A. van der Stoep, Commies P. T. en T., van: Den Haag, Spaarnestraat 2, naar: Weltevreden, Hoofdbureau P. T. en T.-dienst, ƒ 5.

R. M. Singgih, Leerl. Landbouwsch., Deventer, van: Papenstraat 93 naar: Papenstraat 97.

Opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische Talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.

J. J. F. SCHREUEL, Gepens. Assist.-Resid., Vogelkersstraat 1, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

H. J. VERMEER, 1e v. d. Boschstraat 91, Den Haag. — De Maleische omgangstaal voor de praktijk.

A. LAFEBER, Doctorandus in de Indische Letteren, Nicolaas Tulpstraat 88, Den Haag. — Beginselen van Sanskrit en Pali; van Arabisch en Perzisch; verder Vergelijkende Taalkunde der Maleisch-Polynesische talen; Oud-Javaansch, Javaansch, Madoereesch, Soendaneesch, Balineesch, Maleisch, Bataksch, Atjehsch, Boegineesch en Makassaarsch, Rotineesch, Tontemboansch.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage en Secretaris afdeeling Den Haag Laan van Meerdervoort 187.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

UDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

FORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

EHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

EHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS HOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

		Prijs p. exempl.	Frankeer-kosten.
a.	1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk),	f 0.50	f 0.04
	2. Onze Oost. II, **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer. .	- 0.05	- 0.02
b.	Onze West Tweede druk bestaande uit:		
	1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;	- 0.50	- 0.06
	2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman,	- 0.50	- 0.06
c.	Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.		
I.	**De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)	- 0.75	- 0.06
II.	**De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk)	- 0.25	- 0.04
III.	**De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk)	- 0.50	- 0.02
IV.	**De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk)	- 0.75	- 0.04
V.	**De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**	- 0.20	- 0.04
VII.	**De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**	- 0.25	- 0.06
VIII.	**De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië**	- 0.20	- 0.04
IX.	**De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verbeterde druk)	- 0.20	- 0.04
X.	**De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**	- 0.25	- 0.06
XI.	**De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**	- 0.40	- 0.04
d.	**Emancipatie-Toespraak** door Th. A. C. Comvalius.	- 0.25	- 0.04
e.	**„Ontwaakt".** Ter nagedachtenis aan Corn. W. Blijd, door Th. A. C. Comvalius te Paramaribo	- 1.50	—

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer A. J. GOOSZEN, Solo, residentie Soerakarta, Java.